

FOR DEG SOM ER MEDLEM I FAGFORBUNDET

FAGBLADET.NO

Fagbladet

10 | 2016

+

MISTELSTEINEN
TAR KVELERTAK

SIDE 16

SFO MER ENN
OPPBEVARING

SIDE 24

FORSKER:
– DELTID ER
UKULTUR

SIDE 68

Boligmarked
på villspor

Direktør
med beina
på golvet

DE SYR KONGENS NYE KLÆR

24

«SFO er ikke oppbevaring. Vi tilbyr læring gjennom lek.»

Stafett med engelske gloser er en del av hverdagen til barne- og ungdomsarbeider Amund Velten.

Innhold

10 2016

- 10** Lønna di bestemmes av hvem som driver sykehjemmet.
- 16** I Horten er mistelteinen blitt en plage for kommunen.
- 20** Helse Sør-Øst får flengende kritikk for IKT-anbud.
- 24** **JOBBER MIN:** Leker med engelsk og matte på SFO.
- 32** **TEMA:** Boligpolitikk på ville veier
- 42** Fagforbundets oljenei satte fyr på debatten.
- 46** **PORTRETET:** Per Bleikelia, priset sykehusdirektør.
- 68** Dagens turnuser fører til en deltidskultur.
- 72** Stemmer mot Trump fra Norge

FAGBLADET

Postboks 7003,
St. Olavs plass
0130 OSLO

Telefon 23 06 40 00

www.fagbladet.no

Send tips til
tips@fagbladet.no

ADRESSEENDRING

medlem.fagforbundet.no

eller send e-post til
hjelp@fagforbundet.no

P Fagbladet redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Forsidefoto: Anita Arntzen

FOTO: ANITA ARNTZEN

PRESSET BOLIGMARKED

Ingrid Grundt og Ragnar Leine betalte 310.000 kroner for leiligheten sin i Oslo i 1994. Nå er den verdt rundt 20 ganger mer.

FOTO: ANITA ARNTZEN

ELSKER SINE ANSATTE

Per Bleikelia er sjefen som elsker sine ansatte, og han møter dem daglig på sykehuset.

FOTO: ANITA ARNTZEN

JULEKOSTYMENE

Se hvordan kostymene til Nationalteatrets klassiker Reisen til Julestjernen blir til.

FASTE SPALTER

- 5 Fanesaken
- 15 Matpakka mi
- 29 På fagbladet.no
- 60 KRONIKK: Ringvirkninger etter Trump-seier
- 62 Debatt
- 67 Forbundslederen

- 76 Bare spør
- 78 Oss
- 80 Kryssord
- 81 Eriksens skråblikk og Petit
- 82 ETTER JOBB: Jobb og fritid på skinner
- 84 EN AV OSS: Pynter til jul

HEGE BREEN BAKKEN | ANSVARLIG REDAKTØR

ER DET RART FOLK BLIR FORBANNA

Ikke før hadde jeg hengt på meg adgangskortet som ny redaktør i Fagbladet, før Donald Trump gikk seirende ut av den amerikanske presidentvalgkampen. Takket være arbeiderklassen. Valget i USA, i likhet med Brexit, Pirat-partiets brakvalg på Island og høyrepopulistenes framgang i nær sagt alle europeiske land, blir omtalt som grasrotas oppgjør med en stadig mer ignorant elite av politikere, akademikere og journalister.

Og ikke før hadde jeg tenkt å slå fast at Norge ikke er som USA, før det dukket opp stadig flere eksempler på at avstanden mellom topp og bunn også i annerledeslandet er mer åpenbare enn noen gang. I høst er det lansert flere undersøkelser som viser at forskjellene i både levekår, lønn og helse øker i de nordiske landene, inkludert vårt eget.

Fagbladet har de siste ukene skrevet om politikere som ofte unnlater å nevne en av de største yrkesgruppene i helsevesenet, nemlig helsefagarbeiderne. En fillesak, vil noen mene. Men ikke for dem som blir oversett. De som faktisk sørger for at det fins varme nok hender i eldreomsorgen.

Er det rart folk blir forbanna? Er det rart vi får lyst til å fylle kommentarfeltene med STORE BOKSTAVER og ørten utropstegn?

Sosiologer advarer mot økte motsetninger, fordi det kan føre til mistillit til dem som skal representere oss.

Derfor har fagbevegelsen nå både en gyllen mulighet og et tungt ansvar for å spille en viktig rolle i neste års valgkamp, på vegne av veldig, veldig mange.

FOTO: WIKIPEDIA.ORG

NY FOLKEAVSTEMNING I STEIGEN

I midten av januar blir det ny folkeavstemning i Steigen om hvorvidt kommunen skal slå seg sammen med Bodø.

I juni arrangerte kommunen en rådgivende folkeavstemning om det samme spørsmålet. Da ble det nei-flertall, men dette valgte kommunestyret å se bort fra, og satte i gang forhandlinger med Bodø.

Utvalget som har forhandlet om sammenslåing med Bodø, har ansvaret for å planlegge og gjennomføre fire folkemøter og for å informere befolkningen.

Det er hovedtillitsvalgt i Fagforbundet Steigen, Rigmor Hansen skeptisk til. – Forhandlingsutvalget er partisk. De har gått ut og sagt at de anbefaler avtalen. Derfor burde formannskapet være ansvarlig, mener hun.

FAGFORBUNDET VIL HA EN AV NESTLEDERNE

Allerede nå er spekulasjonene i gang om hvordan den nye toppledelsen i LO kommer til å se ut etter kongressen i mai neste år. Alle virker å være enige om at Hans-Christian Gabrielsen fra Fellesforbundet blir ny LO-leder. Men ut over det virker mye å være åpent, ikke minst hvem som skal bli de to nye nestlederne.

Etter det Fagbladet forstår, vil det være naturlig for Fagforbundet å lete etter aktuelle kandidater blant forbundets toppolitikere i arbeidsutvalget, og dermed vil disse tre være blant de mest aktuelle nestleder kandida-

tene: dagens nestledere Odd-Haldgeir Larsen [55] og Sissel M. Skoghaug [46], men også Roger Haga Heimli [49], som er medlem i arbeidsutvalget.

Forbundsleder Mette Nord sier at Fagforbundet vil gå inn for å få en av nestlederne, og at det er helt naturlig at forbundet, som det største i LO, er en del av toppledelsen. Samtidig sier hun at forbundet må komme tilbake til hvem som skal lanseres som kandidat til nestledervervet. Valgkomiteen settes først sammen når LO-kongressen starter 8. mai neste år.

FOTO: JAN LILLEHAMRE

KANDIDATER: Sissel M. Skoghaug, Roger A. Heimli og Odd-Haldgeir Larsen.

HVORDAN ER DET Å JOBBE JULAFTEN?

Fagbladet har møtt fire som må jobbe mens familien er samlet til julemiddag.

– Det ble mange tårer, både hos barna og meg. Det var like tungt hver julaften jeg måtte jobbe.

Anne Myrvold, hjelpepleier, Rælingen

– Jeg har jobbet julaften i alle år, og det går fint. Jobber jeg om kvelden, spiser jeg med familien først.

Istikar Hussain, t-banefører, Oslo

– Vi som jobber i sykehus, vet at vi noen ganger må jobbe i jula. Det har jeg ikke noe imot.

Hege Hølvold, renholder, Kirkenes

– Hos oss er det ofte slik at single jobber i jula, mens familiefedre trår til på nyttårsaften.

Kenneth Wangen, brannkonstabel, Nedre Romerike

«KVINNEDOMINANSEN I FAGFORBUNDET VAR VIKTIG FOR AT VI FIKK SEKKJØPSLOVEN»

FOTO: EIVIND SENNESET

TEKST: KATHRINE GEARD

– Hva er din fanesak?

– Jeg var med på å stifte Kvinnefronten i Bergen i 1972, og siden har kvinnepolitikk vært min fanesak. Først handlet det om økonomiske rettigheter, fellesaksjonen mot porno og kampen for selvbestemt abort. På 80-tallet kom Oslo-rapporten om gateprostitusjon. Den ga oss den faktainformasjonen vi trengte for å finne tiltak som kunne dempe etterspørselen. Ett forslag var å kriminalisere horekunden. Men det måtte 30 års kamp til for å få innført sekkjøpsloven.

– Høyre, Frp og Venstre var imot å innføre loven. Men hittil har de ikke endret den slik mange ventet?

– At Solberg-regjeringen sier den ikke vil røre loven i inneværende periode, er en stor seier. Det er nok mest Høyre som vil beholde den. Det er en viktig lov som ifølge evalueringsrapporten fra 2014 fungerer godt, og som støttes av et flertall i befolkningen. Kvinnedominansen i Fagforbundet var viktig for at vi fikk sekkjøpsloven. Forbundet sa tidlig et klart nei til at prostitusjon er arbeid.

– Hva er viktige kvinnesaker i dag?

– Vi må nok beholde mange av de gamle parolene om pensjon, lønn, abort og mye annet. Vi vinner aldri en varig seier. Det er en befrielse å være klar over det.

NAVN: Agnete Strøm

ALDER: 74 år

JOB: Pensjonist og seniormedlem i Fagforbundet. Tidligere saksbehandler i Utekontakten i Bergen.

FAMILIE: Mann, to døtre, fire barnebarn.

VIL GJØRE ULIKHET TIL VALGKAMPSAK

■ Marte Gerhardsen, daglig leder i tankesmien Agenda, vil slå tilbake argumentasjonen om at vi ikke har råd til velferden.

Hun er bekymret over at forskjellene i samfunnet øker, og hun mener det blir viktig å demme opp mot angrep på velferdsstaten i valgkampen.

– Større ulikhet gir mindre tillit i samfunnet, sosial uro og ganske alvorlige politiske konsekvenser. Økende ulikhet er ikke naturbestemt, men resultat av politiske beslutninger, sier hun.

Gerhardsen mener samfunnet ikke tjener noe på at de rike bare blir rikere, og mener blant annet at lederne i de største statlige selskapene tjener unødvendig mye.

FOTO: BJØRN A. GRINSTAD

SV ETTERLYSER SVAR FRA SIV JENSEN

■ I vår vedtok et enstemmig Storting at regjeringen skal legge fram lovendringer for å sikre at skattepenger som går til å kjøpe tjenester fra private, faktisk går til velferd og for å hindre skattetilpasning.

«Det tas sikte på å følge opp vedtaket i forbindelse med budsjettproposisjon for 2018,» heter det fra Finansdepartementet.

– Jeg skjønner at Høyre og Frp ikke ser seg tjent med en debatt om profitt i velferden før valget. Det har liten oppslutning blant folk at selskap har feite sugerør ned i felleskassa, sier stortingsrepresentant Kirsti Bergstø [SV], som var en av forslagsstillerne.

Uføre får økt pensjon

Mange uføre får økt pensjon og etterbetaling etter at regjeringen retter opp regler.

■ Rundt 1500 uførepensjonister får økt inntekt og en solid etterbetaling etter at regjeringen nå fjerner regler som blant andre Fagforbundet har påpekt gir svært urettferdige utslag.

Nå foreslår regjeringen en regel som skal sikre at samlet ytelse fortsatt blir 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Samtidig foreslår den at overgangsreglene skal gjelde også for dem som har gått fra avklaringspenger tilbake til uførepensjon.

Det vil føre til økt inntekt og etterbetaling av det rundt 1500

uførepensjonister tapte på reglene som ble innført da uførepensjonen ble lagt om i i fjor.

– Vi har fått løfte om at regjeringen skal rette opp reglene, og det vil gi mange uføre 60.000 kroner mer i året og for noen, enda høyere beløp, sier forbundsleder Mette Nord i Fagforbundet.

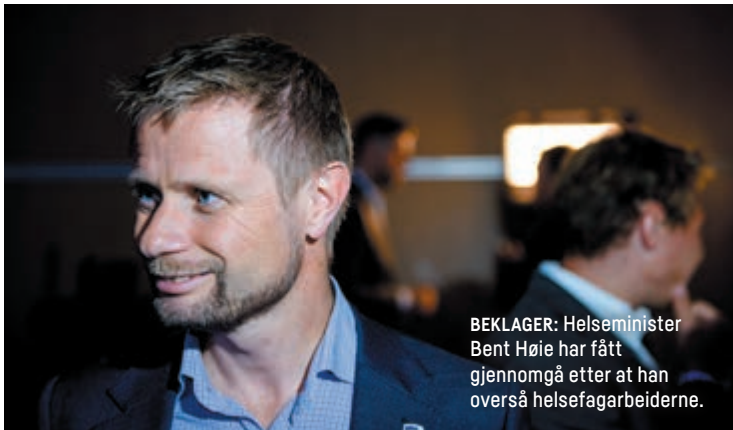
Det er satt av 800 millioner kroner for å dekke opp dette.

– Det gjenstår å se om de som har blitt skadelidende får full kompensasjon for tapene sine, sier Mette Nord.

FOTO: ANDERS BELLUND BEIL

ØKT INNTEKT: Regjeringen endrer regler som straffet rundt 1500 uførepensjonister.

BEKLAGER: Helseminister Bent Høie har fått gjennomgå etter at han overså helsefagarbeiderne.

FOTO: ERELAND/ANGELO, MAGASINET FOR FAGORGANISERTE

HØIE GLEMTE HELSEFAGARBEIDERNE

– Jeg vil minne om at sykepleiere, som er den største gruppen som jobber på sykehjem, har lovfestet rett til pensjon, uttalte helseminister Bent Høie under en spørretime i Stortinget nylig.

Helseministeren nevnte bare én gruppe da han forsvarte konkurranseutsetting av sykehjem. Det fikk Mette Nord, leder av Fagforbundet, til å reagere.

– Han mangler kunnskap om de virkelige forholdene. Det er helt feil at det er flest sykepleiere. To tredeler har

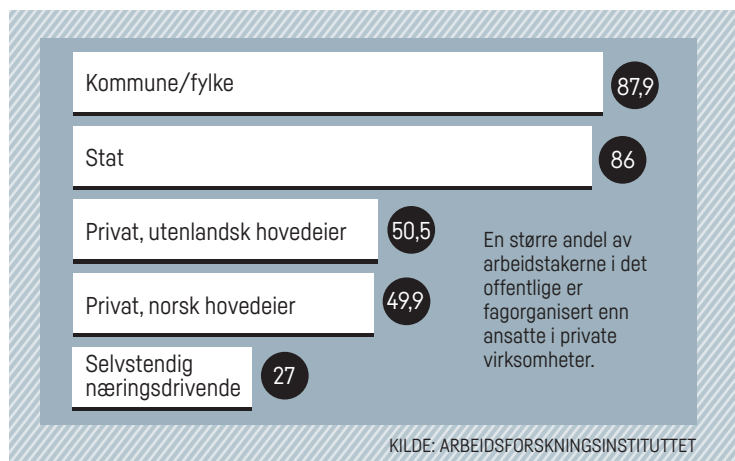
en annen kompetanse, sier Nord.

Helseministeren hisset på seg helsefagarbeidere, hjelpepleiere og assistenter med sitt svar i spørretimen, og kom raskt med en oppklaring:

– Jeg snublet i ordene. Jeg skulle ha sagt at sykepleiere er en av de største gruppene, sier Høie.

– Det var også det som sto i mitt manus. Det er flest helsefagarbeidere i sykehjem. Statsråden beklager at dette kom feil ut i en heftig replikkveksling, skriver Høie i en e-post til Fagbladet.

FAGORGANISERTE ETTER HOVEDEIERE (PROSENT)

ORANGE HELSE FÅR STERK KRITIKK

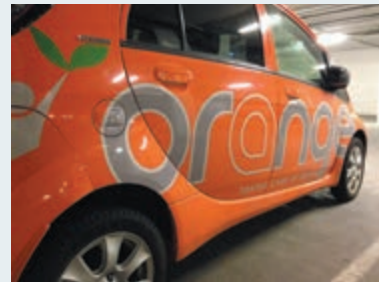
I rapporten «Kontroll med lønns- og arbeidsvilkår hos Orange Helse» peker innkjøpsseksjonen i Bergen kommune på graverende funn rundt arbeidsforholdene i selskapet.

– Funnene er så grove at de er i grenselandet til tvangsarbeid, mener leder i Fagforbundet Bergen, Sara Bell.

Orange helse mener kommunen «bokstavfortolker» avtalen og trekker forhastede slutninger.

– De litauiske ansatte ønsker avtaler ut fra et regelverk de kjenner godt, og det er det litauiske, sier styreleder og adm.

direktør Nils Kristian Paulsen. Han mener Bergen kommune har brutt loven ved å publisere rapporten om selskapet.

KVINNE SULTET IHJEL, OSLO FIKK BOT

Oslo kommune har fått en bot på to millioner kroner og er siktet for brudd på helsepersonelloven etter at en kvinne sultet ihjel. Kommunen er siktet for ikke å ha kartlagt kvinnens behov for omsorg og helsehjelp og for ikke å sette i gang tiltak etter at det ble sendt bekymringsmelding, ifølge VG.

Da kvinnen ble flyttet til sitt eget hjem i januar 2015, mottok hun tjenester fra hjemmesykepleien og innsatsteamet i bydel Ullern fram til mars. Men disse ble trappet ned og så avsluttet uten at kvinnens behov for hjelp var kartlagt, ifølge siktelsen. Kvinnen i 60-årene døde av avmagring i fjor høst.

Fagskoleutdanning på deltid

Studiestart våren 2017 - kan kombineres med full jobb!

Opptakskrav: Helsefagarbeider / Hjelpepleier

- Barsel og barnepleie
- Psykisk helsearbeid
- Miljøarbeid innen rus

For informasjon og påmelding:

www.folkeuniversitetet.no / helsefagskole

Fagskoleutdanningen er godkjent av NOKUT

- kunnskap gir muligheter

Folkeuniversitetet
Sør-Øst

Fagforbundets utdanningsstipend

Fagforbundets utdanningsstipend har som formål å støtte opplæringstiltak og kompetanseutvikling for yrkesaktive som har vært medlem i minst seks måneder. Det gis ikke støtte til utgifter som dekkes av andre, f.eks. arbeidsgiver eller Nav.

Stipendordningen gjelder ikke lærlinger, elev- og studentmedlemmer. Likevel kan tidligere yrkesaktive medlemmer som går inn i en studiesituasjon og derved får redusert sin kontingent, søke stipend en gang pr. kalenderår.

Det kan søkes om støtte til:

- Utdanninger ved universiteter og høyskoler
- Utdanninger i videregående skole og grunnskole (ny sjanse)
- Etter- og videreutdanninger på ulike utdanningsnivåer
- Praktisk kandidatopplæring
- Yrkesfaglige kurs
- Lese- og skrivekurs med data

Kategori 1: Alle typer grunn-, etter- og videreutdanninger på hel- eller deltid som er formelt kompetansegivende eller varer minst 80 timer. Det utbetales

halvparten av egne dokumenterte utgifter, inntil kr 12.000 pr. kalenderår.

Kategori 2: Kortvarige yrkesfaglige kurs på mindre enn 80 timer. Det utbetales halvparten av egne dokumenterte utgifter, inntil kr 3000 pr. kalenderår.

Lese- og skrivekurs

Lese- og skrivekurs inkludert datatekniske hjelpemidler dekkes med inntil kr 10.000 pr. kalenderår.

Det kan søkes støtte til:

- Kursutgifter
- Eksamensutgifter
- Påkrevd materiell (Kjøp av datatekniske hjelpemidler: 25% dekkes inntil kr 2500)
- Merutgifter til opphold utenfor hjemmet (kun overnatting).

Følgende dekkes ikke:

- Tapt arbeidsfortjeneste
- Reiseutgifter
- Diett/mat.

Det er krav om originaldokumentasjon på alle utgifter i tillegg til dokumentasjon på hva arbeidsgiver eller NAV dekker, og hva de ikke dekker. Søkeren må ha vært yrkesaktivt medlem i minst seks måneder for å kunne søke om stipend.

Det kan kun søkes om utdanningsstipend til en utdanning en gang pr. kalenderår. Søknaden må fremmes før utdanningen er avsluttet. Det behandles ikke søknader hvor egne utgifter er mindre enn kr 1500. Søknadsskjema og søkerveiledning fins på fagforbundet.no eller ved henvendelse til Fagforbundet.

FAGFORBUNDET

www.fagforbundet.no

På jobb

STOLTHET | RETTIGHETER | FELLESSKAP | ARBEIDSGLEDE

TRE TING JEG IKKE KLARER MEG UTEN

■ Wendy Nicolaisen er fagarbeider og jobber i Kroken barnehage i Tromsø. Hun trives godt med varierte arbeidsdager, både inne og ute i naturen. Som barne- og ungdomsarbeider har hun mange arbeidsoppgaver. Hun skal blant annet leke med barna, legge til rette for fysisk aktivitet og lek, observere og sette grenser.

FOTO: SIMEN AKER GRINSRUD

1

OVRETRREKKSBUKSE

I barnehagen må vi være ute i all slags vær. Derfor er det viktig å ha varmt tøy som tåler både vind og regn.

2

ENGANGSHANSKER

Jeg har ikke tall på hvor mange engangshansker jeg bruker på småbarnsavdelingen, blant annet ved bleieskift.

3

PÅKLEDNINGSBENK

En to-trinns benk som barna klatrer opp på når vi skal kle på dem yttertøy. Da får vi ungene opp i riktig høyde slik at vi ansatte sparer ryggen.

+

I DENNE SEKSJONEN:

10

Det er ikke kompetanse og oppgaver som avgjør lønna til de ansatte, men hvem som driver sykehjemmet.

16

I Horten skaper mistelteinen hodebry for både hageeiere og trepleier Jan Kjetil Howden.

FOTO: ERIK M. SUNDT

20

Ingeniører og økonomer kritiserer Helse Sør-Øst for å ha satt ut IKT-tjenestene på anbud.

24

Barne- og ungdomsarbeider Amund Velten leker inn engelske gloser og naturvern på SFO.

Samme jobb – ulik lønn

Lønna til helsefagarbeidere på norske sykehjem varierer. Ikke fordi de har så ulikt arbeid, men fordi de har forskjellige arbeidsgivere.

TEKST: KARIN E. SVENDSEN FOTO: SINDRE VIAN OG PER FLAKSTAD

→ – Lønn snakker vi om hele tida, forteller Ina Steffensen. Etter tolv år på Lambertseter sykehjem har ansatte i full stilling ei årslønn på 356.000 kroner. Lønn er et hett tema fordi de ansatte syns nivået er lavt, både grunnlønna og tilleggene.

– Vi sitter og sammenlikner oss med dem som har Oslo kommune som arbeidsgiver, sier Steffensen.

Hun mener årets lønnsoppgjør ga lite.

– Den svake oppgangen i lønna betyr at reallønna går ned. Jeg får mindre å rutte med for hvert år som går, konstaterer hun.

EN UTGIFTSPOST

Ina Steffensen har arbeidet som pleieassistent og helsefagarbeider på Lambertseter siden 2004. Hun opplevde at Norlandia overtok driften i 2005, og at Aleris vant anbudet i 2010.

– Jeg ser ingen stor oppgang i lønnsnivået, og har ingen tro på at vi kommer opp på kommunalt nivå.

Steffensen arbeider todelt turnus og merker godt at kveldsstillegget er lavere enn i Oslo kommune.

– Jeg er skuffet over ledelsen. De ser på oss som en utgiftspost, mener hun.

NAVN: Ina Steffensen
YRKE: Helsefagarbeider
ANSATT: Lambertseter alders- og sykehjem
ARBEIDSGIVER: Aleris
ANSIENNITET: 12 års ansiennitet
LØNN I 100 PROSENT STILLING: 356.000

Men arbeidsgleden er det likevel ingen som kan ta fra henne.

– Jeg trives absolutt i jobben. Vi har et skikkelig godt arbeidsmiljø, og jeg elsker å sitte og prate med beboerne, forteller hun og snakker entusiastisk om gleden ved å skape gode øyeblikk – kanskje særlig for dem som ikke har familien i nærheten.

SLUTTER PÅ SYKEHJEM

Men om ikke lenge kommer Ina Steffensen til å si opp stillingen på Lambertseter. Det er flere grunner til det: Hun tar nå fagskolen for å bli barnepleier, og slutter i eldreomsorgen.

– Å arbeide med barn og nyfødte tiltaler meg. Jeg ønsker også å lære noe nytt. Men håpet om bedre lønn betyr også mye, sier hun.

« **Det er bare Oslo kommune som har ordentlige lønns- og pensjonsvilkår.**

VIGDIS KNAPPERHOLEN

NAVN: Vigdis Knapperholen
YRKE: Hjelpepleier (helsefagarbeider)
ANSATT: Furusethjemmet sykehjem
ARBEIDSGIVER: Oslo kommune
ANSIENNITET: 14 år
LØNN I 100 PROSENT STILLING: 421.000

→ Fagarbeidere i Oslo kommune med ti års ansiennitet tjener minst 421.000 kroner i året. Den lønna har de til de har arbeidet i tolv år. Eller de kan få mer ansvar og økt kompetanse og klatre oppover på lønnsstigen uavhengig av ansiennitet.

Nå har Vigdis Knapperholen en fast stilling i 100 prosent på et kommunalt drevet sykehjem i Oslo. Tidligere har hun arbeidet flere år på sykehjem drevet av både ideelle og kommersielle selskaper.

– Det er bare Oslo kommune som har ordentlige lønns- og pensjonsvilkår, mener hun.

ETT ÅR PÅ KOMMERSIELT SYKEHJEM

De første årene som hjelpepleier arbeidet Vigdis Knapperholen i bolig for personer med utvi-

Det var ikke rom for å forhandle om lønn ved ansettelse. Derfor ble jeg der bare ett år.

VIGDIS KNAPPERHOLEN

klingshemning. Siden 1996 arbeidet hun på Cathinka Guldberg senteret Lovisenberg i Oslo. Dette sykehjemmet drives av den private, ideelle stiftelsen Diakonissehuset Lovisenberg. Da hun arbeidet der, var Cathinka Guldberg tilsluttet arbeidsgiverorganisasjonen Virke (eller rettere: forløperen Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon). Lønn og pensjonsrettigheter var på linje med kommunens.

På slutten av 2013 kjente Knapperholden at hun trengte en forandring i livet. Hun sa opp jobben og begynte på Tåsenhjemmet våren 2014. Det var nylig overtatt av det kommersielle selskapet Norlandia. Lønna var akseptabel, men pensjonsavtalen var langt dårligere enn på Cathinka Guldberg.

IKKE MULIG Å FORHANDLE

På Tåsenhjemmet tjente Vigdis Knapperholen nesten 30.000 mindre enn sine kollegaer. De som allerede var ansatt, hadde fått med seg den lønna de hadde hatt mens kommunen drev sykehjemmet

– Det var ikke rom for å forhandle om lønn ved ansettelse. Derfor ble jeg der bare ett år, forteller hun.

Men tilbake til Cathinka Guldberg ville hun ikke. For i mellomtida hadde arbeidsgiver meldt seg ut av Virke og inn i Spekter. Dermed var lønns- og pensjonsavtaler også der blitt dårligere enn i kommunen.

TILBAKE TIL KOMMUNEN

I mars 2015 fikk Vigdis Knapperholen ny jobb, denne gang på et sykehjem drevet av Oslo kommune, og lønna gikk opp mer enn 40.000 kroner. ■

LES MER

På fagbladet.no kan du lese hva Aleris Omsorg og deres talsperson Erik Sandøy mener om lønnsnivået på sykehjemmene.

FEM TARIFFER

Lønna til Fagforbundets medlemmer på sykehjem blir fastsatt i fem ulike tariffområder. Det som avgjør hvilken tariff som gjelder for ditt sykehjem, er hvilken arbeidsgiverorganisasjon din virksomhet er medlem av. Alle tallene i tabellen er minstelønn. Vi viser her noen eksempler på minimum årslønn fra 1. mai 2016 (1. april for Spekter-området). De lokale tilleggene kommer på toppen av minimumslønna.

Oslo kommune KS og Virke Spekter NHO Service

NY PLEIEASSISTENT

Oslo kommune	318.450
KS og Virke	282.000
Spekter	253.000
NHO Service	250.000

NY HELSEFAGARBEIDER

Oslo kommune	347.450
KS og Virke	326.000
Spekter	293.000
NHO Service	280.000

FAGARBEIDER ETTER 16 ÅR

Oslo kommune	380.050
KS og Virke	392.100
Spekter	326.000
NHO Service	325.768

SPEKTER

- Norlandia
- Unicare helse AS (er snart medlem)

KS

Alle landets kommuner unntatt Oslo

OSLO

KOMMUNE
Eget tariffområde

NHO SERVICE

- Aleris omsorg AS
- Attendo Maribu AS
- Attendo omsorg AS
- Attendo velferd AS
- Helseforetaket Incita

Dette er selskapene som driver flest sykehjem. NHO Service organiserer også en lang rekke enkeltstående sykehjem.

VIRKE

De fleste sykehjem som blir driftet av kristne og ideelle organisasjoner og stiftelser, er medlem av Virke.

Kirkens bymisjon er blant medlemmene her. Andre eksempler er Det nasjonale aldershjem for sjømenn i Stavern, Jødisk bo- og seniorsenter og Signo Know senter.

« Hva som skjer i KS, er uinteressant i forhold til våre forhandlinger.

INGELIN BJERKNES

FOTO: PER FLAKSTAD

– Lønn er mer enn penger

– Lønna viser om innsatsen vår blir sett og verdsatt, mener tillitsvalgt Ingelin Bjerknes.

Derfor, og fordi hun ikke tåler urettferdighet, gleder hun seg til å gjøre en innsats for pleierne under de lokale forhandlingene.

Når de sentrale lønnsoppgjørene er ferdige, sitter tillitsvalgte over hele landet klar for å ta seg av de lokale oppgjørene. En av dem er Ingelin Bjerknes, hjelpepleier og tillitsvalgt for Fagforbundet ved Uranienborg sykehjem, som har vært drevet av Aleris siden 2013.

– Jeg gleder meg alltid til lønnsforhandlingene. Jeg liker struktur, og i møtene med arbeidsgiver er det klare rammer for hvordan vi skal gå fram, sier hun.

SER TIL OSLO KOMMUNE

Når de tillitsvalgte ved private sykehjem i Oslo vurderer lønna på hver enkelt arbeidsplass, sammenlikner de seg med lønna i Oslo kommune.

– Det var den tariffen vi hadde før. Og siden vi bor i samme by og har samme kostnadsnivå, er det helt selvfølgelig for oss. Hva som skjer i KS, er uinteressant i forhold til våre forhandlinger, sier Ingelin Bjerknes.

Hun vil ikke fortelle hva som blir det viktigste kravet ved årets forhandlinger. Det skal medlemmene avgjøre. Men hun kan røpe at en del medlemmer har signalisert at kvelds- og nattillegget er viktig.

Da sykehjemmene Uranienborg, Lambertseter og Kantarellen fremdeles ble driftet av Oslo kommune, var tillegget på 40 prosent av timelønna.

– Det første Aleris gjorde da de tok

over, var å redusere tilleggene. Det betyr mye for mange, og alle skjønner jo at det er urettferdig, mener Bjerknes.

– LOJALITET ER Å SI FRA

Ingelin Bjerknes lever med noen dilemmaer som hjelpepleier og tillitsvalgt. Hun er også sunnmøring og understreker at hun ikke er imot at folk tjener penger.

– Men ikke på helse og omsorg. Jeg er imot kommersialisering av slike tjenester, sier hun.

Samtidig har Bjerknes en sterk lojalitetsfølelse til beboerne på Uranienborg, arbeidsplassen – og systemet hun arbeider innenfor.

– Lojalitet er for meg å si fra når noe er galt. Og jeg er redd vi ikke får beholde kompetente folk eller rekruttere nye hvis lønnsforskjellene fortsetter å vokse.

LIVSGLEDE PÅ 45 SYKEHJEM

■ I løpet av november ble to sykehjem i Drammen – Saniteten bo- og servicesenter og Gulskogen bo- og servicesenter – sertifisert som livsgledesykehjem. Stiftelsen for eldre, som ble etablert i 2005, har hittil sertifisert 45 sykehjem. Sju av ni sykehjem i Drammen har denne sertifiseringen.

LYSGLIMT: Både ansatte og beboere ved Buran sykehjem i Trondheim koser seg på påsefestene.

FOTO: THOR NIELSEN

VIL KARTLEGGE PENGESTRØM

■ For åtte måneder siden ba et enstemmig Storting regjeringen utarbeide forslag til hvordan vi kan sikre at offentlige midler som går til å kjøpe tjenester fra private virksomheter, faktisk går til velferd. Siden har intet skjedd.

Nå etterlyster Kirsti Bergstø (SV) initiativ fra regjeringen, melder frifagbevegelse.no.

GARANTERT LÆREPLASS

■ Byrådet i Oslo vil innføre læreplassgaranti for helse- og oppvekstfag og bygg- og anleggsgfag, sier Tone Tellevik Dahl (Ap), byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo til Klassekampen. Alle som tar disse utdanningsløpene vil ha individuell garanti for å få lærlingplass etter å ha fullført andreklasse. Forslaget kommer i desember når byrådet legger fram en yrkesfagmelding for bystyret.

FOTO: ERIK FJELDSTAD NÆSS

NYTT SYKEHJEM: – Ansatte vet en del om hva som skal til for at en bygning blir mest mulig hensiktsmessig, mener Ingvill Hangaard Karlsen

For smalt for sengeliggende

En sykehjemsseng er dessverre ingen smal sak. I Gjerdrum er de bredere enn døråpningene.

■ – Byggeprosessen hadde gått bedre om de ansatte hadde vært sterkere involvert, mener hovedtillitsvalgt Ingvill Hangaard Karlsen på Gjerdrum bo- og servicesenter.

Det nye sykehjemmet for 24 beboere har to døråpninger som er smalere enn sengene. Sengeliggende beboere kan dermed ikke komme inn i dagligstua eller ut på balkongen.

– Vi er mange med spisskompetanse

på demens, men de ansatte føler de ikke ble hørt i planleggingsprosessen, sier Hangaard Karlsen.

Hun forteller at virksomhetsleder og verneombud satt i prosjektgruppa.

– De var flinke til å henge opp informasjon, men det er likevel begrenset hva vi får med oss av innholdet. Dessuten stolte vi jo på at arkitekter og entreprenører kunne dette, sier Hangaard Karlsen.

77%

av arbeidstakerne mener de har stor innflytelse over eget arbeid, mot 89 prosent i 2009.

FOTO: CCLOURBOX

Sulten på nattvakt?

Mer om mat på fagbladet.no/mat

Store og tunge måltider anbefales ikke når du jobber om natta. Da risikerer du å bli trøtt og slapp. Riktig mat kan

gjøre det lettere å holde seg våken.

– Spis mindre måltider, gjerne grovbrød eller knekkebrød med pålegg som makrell i tomat, egg eller magert kjøttpålegg, anbefaler sekretær i Norsk Ernæringsfaglig Forening (NEFF), Cathrine Kolve. Hun har en bachelorgrad i ernæringsfysiologi og en master i samfunnsnærings fra HiOA.

– Frukt, grønnsaker og sukkerfri yoghurt med litt müsli er med på å holde et stabilt blodsukker.

Om kvelden og natta begynner stoffskiftet å roe seg ned. Forbrennin-

gen går langsommere, kroppen er i ferd med å skrus av og matlysta blir dårligere.

– Vi har en tendens til å velge det som er raskest å spise – det som krever minst der og da. Ta med oppkuttete grønnsaker og spis. Unngå å gå i kiosken for å kjøpe sjokolade fordi det er enkelt.

Sjokolade gjør bare at blodsukkeret flyker til værs og rett ned igjen.

NYTTIGE TIPS

- Spis lite og ofte.
- Ta med oppkuttete grønnsaker.
- Ta med matpakke for å unngå hurtigmat, snacks, sukker og tunge måltider.
- Drikk mye vann.

MATPAKKA MI

FOTO: INGEBORG VIGERUST RANGUL

BRØD OG FRUKT HVER DAG

Nils Petter Kvam

Barne- og ungdomsarbeider, Nesodden

Hva spiser du til lunsj?

Jeg spiser alltid grovbrød. Men det hender jeg skeier ut med middagsrester. Etter at jeg fikk samboer, passer hun på at jeg får i meg frukt også.

Hvorfor akkurat det?

Grovbrød med vanlig pålegg gir meg energi til å holde ut en hel dag.

Er du opptatt av at lunsjen skal være sunn?

Jeg har blitt mer opptatt av å spise sunt med årene. Da jeg var yngre, spiste jeg gjerne loff og nugatti. Jeg blir fort tappet for energi av slik mat, og det går ikke i dette yrket.

Egen vurdering:

**Noen liker biler
eller fotball.
Jeg liker trær.**

JAN KJETIL HOWDEN

Invadert av misteltein

De fleste forbinder misteltein med jul og kyssing. I Horten har den blitt en pest og en plage.

TEKST: SIMEN AKER GRIMSRUD FOTO: ERIK M. SUNDT

Mistelteinen er en nydelig plante, men arborist Jan Kjetil Howden i Horten setter ikke pris på de mengdene de har i Vestfoldbyen. – Den er en halvsnylter, og jeg er ikke noe glad i snyltere. Den suger ut fuktighet og energi fra trærne, som drepes sakte, men sikkert, sier eksperten på trær som har fagbrev i trepleie og kan titulere seg som arborist.

FREDET I NORGE

Her hjemme kjenner vi mistelteinen best fra norrøn mytologi og som en kvist vi har i dørkarmen i jula. Ifølge tradisjonen er det lov for hvilken som helst mann å kysse en kvinne som står under misteltein. Kanskje folk gjør det i all hemmelighet, for Jan Kjetil Howden har ikke sett mye kyssing under trærne i Horten, selv om et flertall av byens løvtrær er helårsgrønne på grunn av snylteplanten.

– Jeg har mer enn nok med å konsentrere meg om jobben min, sier han og ler.

Howden og teamet på fem sørger nemlig for at

kommunens mange tusen trær beskjæres, tynnes ut og felles før de råtner og blir farlige for folk. En stor og fysisk tung jobb i seg selv, men de voldsomme mengdene misteltein har skapt mer trøbbel. Den er nemlig fredet i Norge og ulovlig å fjerne. Fram til i vår måtte Howden og kollegene søke Fylkesmannen i Vestfold om tillatelse hver gang de skulle røre et tre med misteltein.

– Det ble mye papirarbeid og frustrasjon, og det forsinket jobben vår. Vi måtte vente opp til tre måneder på svar.

VARMT KLIMA I HORTEN

Nå har Fylkesmannen gitt Horten kommune tillatelse til selv å vurdere hvilke trær med misteltein som kan felles og beskjæres, og begrunner det med at bestanden av misteltein i Horten er stor og livskraftig.

– På grunn av varmt klima er det veldig mye misteltein i Horten, men nå ser vi at den sprer seg. Den er observert i Tønsberg og andre steder i nærheten, sier naturforvalter Erik Johan Blomdal hos Fylkesmannen i Vestfold.

Mistelteinen vokser ikke bare på kommunens trær. Den går også løs på Hortens mange

frukthager. Det irriterer mange hageentusiaster seg grønne over. Men at byen er fylt av en sjelden plante, skaper også stolthet. Hvis folk tar saken i egne hender, risikerer de imidlertid en saftig bot.

– For noen år siden ble en utbygger som felte et tre med misteltein uten å søke først, bøtelagt med flere titusen kroner, forteller Blomdal.

INNTEKT FOR RØDE KORS

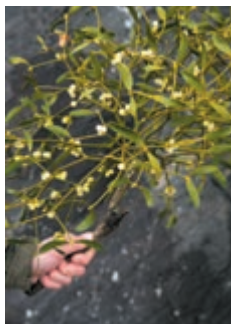
Fordi han har tatt etterutdanning som arborist, er det nå Jan Kjetil Howden som avgjør de kommunale trærnes skjebne.

– Har dere kartlagt hvilke trær i Horten som har misteltein?

– Nei, det er fryktelig mange, og en umulig jobb, sier Howden.

Han har ikke tall på hvor mange klaser med misteltein de fjerner hvert år på grunn av

HELÅRSGRØNT: Mistelteinen sprer seg som grønne kreftsvulster i Hortens løvtrær. Den fredede planten skaper hodebry for arborist Jan Kjetil Howden, som har ansvaret for å pleie byens trær.

MISTELTEIN

- Mistelteinplanten er en helårsgrønn snyltevekst.
- Den er vanlig i Sør- og Mellom-Europa.
- I Norge er den sjelden, og derfor fredet.
- Tradisjonen med å henge mistelteinkvister i dørkarmen går tilbake til gamle juleblot og fruktbarhetsriter der den vintergrønne busken skulle gi menneskene lykke og gjøre folk og fe fruktbare.

Kilde: Universitetet i Bergen og Blyttia 1/1993

beskjæring og felling av trær. Kommunen er forpliktet til å gi bort mistelteinen til veldedige organisasjoner.

– Vi gir det til Røde Kors, som kan selge mistelteinen videre.

SPEIDER FRA BILSETET

Bilen er lastet med klatretau, seler, hjelm og sager. Jan Kjetil sitter framoverlent. Det hvitbustete hodet pendler fram og tilbake. Å speide etter råtne og skadede trær er en viktig del av jobben.

– Disse trærne begynner å bli råtne, sier han og peker opp. Alle trærne i alleén langs Horten kirkegård er fulle av grønne baller som på avstand kan minne om kråkereir.

– Friske trær kan leve godt med misteltein i mange år, men er det skader eller en sykdom på treet, tar mistelteinen raskt knekken på det, forteller han.

HELLER TRÆR ENN BILER

Langs veien står noen løvtrær med skudd på stammen. Jan Kjetil rister på hodet og stønner oppgitt.

– De er ikke kommunens ansvar, de står på privat grunn, er han rask med å understreke.

Han er opptatt av at alt skal være på stell. Det handler om yrkesstolthet.

– Jeg har vært interessert i trær siden jeg var en liten gutt. Noen liker biler eller fotball, det gjør ikke jeg. Jeg liker trær.

– Hva er det som fascinerer deg med trær?

– Vi er helt avhengig av trærnes eksistens. De er så svære og flotte. De største trærne har overlevd mange generasjoner.

OSLO VISER BARNEHAGEVEI

■ En milepæl, mener Fagforbundet Oslo om avtalen som krever at minst hver fjerde barnehageansatt i hovedstaden skal være utdannet barne- og ungdomsarbeider.

I tillegg skal halvparten av de ansatte være barnehagelærere.

Dette er en del av den nye grunnbemanningsavtalen som Fagforbundet og Utdanningsforbundet er blitt enig med Oslo kommune om.

– Etter flere år med usikkerhet fordi det forrige byrådet sa opp bemanningsavtalen i flere runder, har vi nå fått på plass en avtale som skaper ro og stabilitet, sier nestleder i Fagforbundet Oslo, Roger Dehlin.

– Vi vil at dette skal bli nasjonal politikk som Ap går til valg på i 2017, sier byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo, Tone Tellevik Dahl til Dagsavisen.

– Et eksempel til etterfølgelse for andre, sier Randi Færevik, leder i forbundets Seksjon kirke, kultur og oppvekst i Oslo.

FOTO: KATHRINE BEARD

FOTO: PER FLAKSTAD

KVALITET: Rådmann Arne Varden (t.v.), hovedtillitsvalgt Tove Walderhaug og ordfører Petter Sortland i Høyanger kommune satser på fagutdannede ansatte.

- UTGIFTER TIL FAGARBEIDERE LØNNER SEG

■ Det største forskningsprosjektet på barnehager i Norge overså barne- og ungdomsarbeiderne. Men mange kommuner har skjont at de ikke bare må satse på barnehagelærere for å øke kvaliteten.

Høyanger er en av dem som satser på å utdanne flest mulig barne- og ungdomsarbeidere, og både rådmann Arne Varden, ordfører Petter Sortland og Fagforbundets hovedtillitsvalgt Tove Walderhaug er enige om at det er en riktig satsing.

De mener det er viktig for kommunens omdømme og for innbyggerne at kvaliteten på tjenestene de leverer er så god som mulig.

27 ansatte i kommunens seks barnehager bruker nå fritida på å utdanne seg til fagarbeider.

– Vi får økonomisk støtte utenfra, men selvsagt koster dette også litt. I tillegg skal fagarbeidere ha fagarbeiderlønn. Likevel mener vi at dette kommer til å lønne seg for kommunen, sier Varden.

FOTO: SKJERMDDUMP

NYTT BIBLIOTEKNETTSTED

■ Nasjonalbiblioteket har lansert det nye nettstedet «bibliotekutvikling.no». Her kan interesserte se presentasjoner av arbeidet som drives med bibliotekutvikling i regi av Nasjonalbiblioteket, tjenestene de kan gi til biblioteksektoren og hvilke ressurser som fins til bruk for bibliotekene.

Hovedansvaret for siden ligger hos Sekretariat for bibliotekutvikling.

Nettadressen er bibliotekutvikling.no.

Nei, nei nei til IKT på anbud

Nå er til og med sivilingeniører og finansansatte skeptisk til å konkurransesette IKT-tjenester.

TEKST: VEGARD VELLE

En bred front av fagforbund er begynt å samle seg mot at det offentlige setter ut IKT-tjenester fra flere ulike sektorer. Nå kommer også Arbeiderpartiet på banen. Helsepolitisk ansvarlig Torgeir Micaelsen har sendt både spørsmål og interpellasjoner til regjeringen.

BEKYMRET FOR PASIENTOPPLYSNINGENE

Uroen deles av representanter for de ansatte i Sykehuspartner, som i dag har ansvaret for IKT-tjenestene i Helse Sør-Øst.

– Vi er bekymret for datasikkerheten ved utskilling av disse tjenestene. Skal Hewlett Packard drifte disse, tror vi det er en betydelig risiko for at pasientopplysningene kommer på avveie, sier tillitsvalgt for Nito, Terje Aurdal.

Han tror det vil være svært vanskelig å ta tilbake kontrollen over datatjenestene Helse Sør-Øst har outsourcet.

Ledelsen i Helse Sør-Øst måtte svare for seg under Aps stortingsseminar om tjenesteutsetting av IKT-tjenester. Den ene organisasjonen etter den andre refset administrerende direktør Cathrine M. Lofthus i Helse Sør-Øst for tildelingen av en gigakontrakt til Hewlett Packard verdt opptil 7,9 milliarder kroner.

Fagforbundet, El- & IT-forbundet og Nito har allerede gått ut mot sykehusledelsen. Også sivilingeniører i Tekna og bank- og finansansatte

« **Helse Nord og Helse Vest mener det er viktig å drive IKT-tjenestene selv.**

SISSEL M. SKOGHAUG

i Finansforbundet stiller seg bak kritikken av konkurransesettingen.

– UNDERVURDERER KULTURFORSKJELLER

– Vi er forundret over at direktør Lofthus er så sikker på at pasientopplysningene forblir i Norge, all den tid EU-parlamentet er usikre på om det samme vil skje i resten av Europa. Skråsikkerhet lover ikke bra, sier forbundsleder Pål Adrian Hellman i Finansforbundet.

– Dette handler om vår evne til å innovere – til å finne på noe nytt. Outsourcing tar ofte lengre tid og er mer komplekst enn mange tar høyde for. Ikke sjelden undervurderer virksomheten kulturforskjellene. Politikerne har et stort lerret å bleke her, mener generalsekretær Ivar Horneland Kristensen i Tekna.

BEKYMRET FOR FAGMILJØET

Fagforbundet er også opptatt av de faglige konsekvensene av outsourcingen.

Samfunnsøkonomisk Analyse har i en rapport pekt på at den eneste gode grunnen til å konkurransesette IKT-tjenestene i Helse Sør-Øst, er mangel på fagkompetanse.

– Men det er ikke begrunnelsen i denne saken. Faren er faktisk den motsatte. Sykehuspartner har den nødvendige kompetansen, men risikerer at den går tapt på grunn av utskillingen, sier nestleder Sissel M. Skoghaug i Fagforbundet, og peker på at både Helse Nord og Helse

FOTO: COLOURBOX

Vest på sin side mener det er viktig å drive IKT-tjenestene selv.

– Vi er undrende til at helseregionene velger helt ulike IT-strategier. Samtidig frykter vi at regjeringen legger et press på å få private løsninger også i de øvrige helseregionene, sier Skoghaug.

TROR SIKKERHETEN VIL ØKE

– Vi tror at utskillingen av tjenestene for å lage den digitale grunnmuren i Helse Sør-Øst kan skaffe oss gevinster til bedre helsetjenester, sier Cathrine M. Lofthus.

Ifølge sykehusdirektøren skal de 40 datasentrene i helseregionen fortsatt ligge i Norge, men antallet skal reduseres og tjenestene skal automatiseres.

– At færre personer har innsikt i helseopplysningene, gir oss større sikkerhet og øker sjansen for at de ikke kommer på avveie, sier hun.

– Ingen grenser for hva som kan utskilles

Omfanget av outsourcing øker, ifølge konsultantselskapet Deloitte.

Finn Edvardsen, senior manager i Deloitte er ekspert på outsourcing og offshoring, altså utskilling av tjenester innenlands og utenlands. Ifølge ham vokser antallet tjenester som blir outsourcet.

– Det er nesten ingen grenser for hva som kan skilles

ut, mener han, og nevner juridiske tjenester, regnskap, administrering av eiendom, skatteplanlegging og innkjøp.

Ifølge Edvardsen er kostnadsuttak et vanlig motiv for outsourcing. Andre årsaker kan være mangelen på kompetent arbeidskraft, tilgangen på teknologi og kunnskap eller ønsket om ikke å binde seg til faste ansettelser.

ARBEIDSTAKERE SNUBLER I TEPPEKANTEN

■ Hver femte arbeidsulykke blant kontoransatte skyldes snubling, ifølge Arbeidstilsynet i Danmark.

Rot og dårlige HMS-rutiner er noen av årsakene til at folk skader seg på jobb, ifølge fagbladet Personal og Ledelse.

Ulykkene ender ofte med mer enn tre ukers fravær og varige mén på grunn av hodeskader, kraftige forstuinger eller brudd i bein eller arm.

Det danske arbeidstilsynet gir følgende forebyggende råd:

- Sørg for godt vedlikehold av gulv, trapper og uteområder.
- Ha gode rutiner for å holde arbeidsplassen ryddig.
- Ikke ha unødvendige gjenstander på gulvene.
- Anskaff rullebord og andre hjelpemidler som gjør at ansatte i liten grad må bære ting.
- Ikke løp på arbeidsplassen, og spesielt ikke i trapper.

FOTO: COLOURBOX

FOTO: DIVINE CALY

NY MODEL: Familier vil få tettere og bedre oppfølging på en rekke Nav-kontorer.

NAV-KONTORER VIL GI FAMILIER TETTERE HJELP

■ Arbeids- og velferdsdirektoratet vil prøve ut en ny modell for tettere oppfølging av familier med økonomiske vansker.

29 Nav-kontorer deltar i prosjektet, og de får ressurser til 1,5 ekstra stilling som familiekoordinator.

Nå ønsker å gi familier en best mulig oppfølging og tester ut nye arbeidsmåter. Programmet heter «Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier i Nav» og innebærer både tettere

oppfølging av familier og koordinering av ulike offentlige tjenester.

Underveis vil forskere ved Høgskolen i Oslo og Akershus sammenligne resultatene opp mot lokalt utviklede oppfølgingsmodeller.

– Det blir spennende å se om familiene lettere oppnår målene om arbeid, økonomi, bolig og barnas sosiale inkludering. Jeg er optimistisk, sier Ira Malmberg-Heimonen, som leder evalueringen.

FOTO: COLOURBOX

MELLOMLEDERE TJENER 689.175

■ I snitt tjener norske ledere 689.175 kroner, ifølge Norsk Ledelsesbarometer 2016, en undersøkelse gjort av Arbeidsforskningsinstituttet og arbeidstakerorganisasjonen Lederne.

Undersøkelsen viser at stedet du jobber betyr mer for lønna enn hvilken lederstilling du har. Bransje og virksomhetens størrelse overstyrer posisjon i hierarkiet.

Aust-Agder og Oppland har lavest gjennomsnittlig årslønn sammenliknet med landssnittet, mens Oslo har den høyeste snittlønna utenom olje, gass og rederi.

SISSEL SKEI ER ÅRETS RENHOLDER

■ Sissel Skei fra Melhus i Sør-Trøndelag er kåret til årets renholder 2016.

Skei har gjort seg bemerket både for innsatsen sin for renholds-faget, for opplæring, holdningsskapende arbeid og som en spesielt sterk trivselsfaktor i Melhus kommune.

Skei begynte renholderkarrieren i 1991 og tok fagbrev som renholdsoperatør allerede for 16 år siden. I Melhus kommune er hun kjent for videreutvikling og nytenkning i faget, informasjonsarbeid overfor elever og lærere der hun videreformidler kunnskap om renholds-faget, og hun er også en pådriver for nye læreplaner. Les mer på fagbladet.no.

FOTO: KIRSTI SÆTHER

TRONDHEIM-NEI TIL ISRAELSKE VARER

■ Med 340 underskrifter i ryggen leverte Ole Roger Berg et innbyggerforslag om at Trondheim kommune ikke skal kjøpe israelske varer produsert på okkupert område. Nå er forslaget vedtatt.

– Jeg har engasjert meg i Palestina-spørsmålet i over 40 år. Og jeg er selvsagt stolt av at min egen kommune gjør et slikt vedtak, sier Ole Roger Berg. Han er en av Fagforbundets Palestina-ambassadører og tillitsvalgt for bussjåførene i Trondheim.

Samtidig er han rask til å fortelle at dette ikke var et sololøp fra hans side. Forslaget ble utarbeidet i samarbeid med Norsk Folkehjelp og Palestinakomiteen.

FOTO: WERNER JUVIK

BEKYMRET: Hovedtillitsvalgt Anne Sandborg og leder av Fagforbundet teknisk fagforening i Oslo, Terje Strømsnes.

Skjelt ut i ukesvis

Nytt anbud og ny renovatør går på helsa løs for ansatte i Oslo kommunes renovasjonsetat.

■ Normalt behandler fire personer klagen fra innbyggere som ikke har fått hentet søpla i Oslo. Etter at Veireno overtok, har 30 til 40 personer jobbet på spreng med klagestormen. De har stått seks uker i en verbal storm og utskjelling hver eneste dag på jobb.

– Nå er staben rett og slett utslitt, sier hovedtillitsvalgt Anne Sandborg.

– Det er de ansatte som tar støytten for avgjørelsene til politisk og administrativ ledelse. Det er ikke de som har valgt å kjøre anbudsrunder på tjenesten eller å la det aller rimeligste selskapet få oppdraget, men det er de som får all kjeften og grove meldinger gjennom hele dagen, sier hun.

Anne Sandborg og leder av Fagforbundet Teknisk fagforening i

Oslo, Terje Strømsnes, mener ansatte rett og slett har behov for en debrief av høstens opplevelser.

Avfallsinnsamling fra de 630.000 innbyggere i Oslo er tidenes største renovasjonsanbud. Under forrige byråd ble det gitt til det ferske selskapet Veireno, som leverte et tilbud titalls millioner kroner lavere enn konkurrentene. Det endte med søppelkaos. Etter seks uker lå rundt 1700 tonn avfall igjen i overfylte beholdere og portrom.

Kommunen og Veireno satte 12 ekstrabiler og flere ansatte i tillegg til tidligere ekstrainsats. Renovasjonsetaten utlyste også et lyanbud for innkjøp av kundebehandlere til å ta unna klagen.

Trigger lærelyst med stafett og spikking

Ungene skal også lære noe på SFO. Amund vet hvordan.

TEKST: TITTI BRUN FOTO: WERNER JUVIK

Det er stille i gymsalen. Forventningsfulle fjerdeklas-singer fordelt på to lag venter på signal.

– Klar. Ferdig. Gå.

Barne- og ungdomsarbeider Amund Velten har lagt ut kort med engelske ord ved startstreken. Et stykke unna ligger det kort med bilder av disse ordene. Ungene skal løpe fram til dem og ta med riktig kort tilbake til start. Ordene er tatt fra kapitlet «On the farm» som er på skoleplanen i engelsk-timene. Nå lekes glosene inn, noe lærerne ellers har lite tid til.

Ungene stormer fram, konsentrert sjekker de bildene, raskt plukker de ett og løper tilbake til laget sitt. Bilder av ku, sau, geit og gris legges sammen med ordene cow, sheep, goat og pig.

Både Amund og ungene er storfornøyde.

– Alt er riktig, sier han, mens ungene smiler og ber om en omgang til.

DEILIG VARIERT ARBEIDSDAG

– Jeg er utrolig glad i jobben min. Ikke én dag er lik, nye utfordringer hver dag, både her på SFO og når jeg følger elever som trenger ekstra oppfølging i skoledagen.

BESTE MED JOBBEN

Ikke en dag er lik den andre. Ungene er utrolig fine å være sammen med. Det er fint å hjelpe dem når de trenger det.

VERSTE MED JOBBEN

Støyen, særlig i perioder der alle er inne, kan bli slitsom. Og at jeg ikke har tid til å snakke med alle, å ha de litt lengre samtalene.

Amund Veltens vei inn i SFO startet da han valgte helse- og oppvekstfag på videregående skole. Læretida tok han i barnehage, SFO og på et arbeidstreningssted for unge voksne med multihandikap, og etter to år kunne han ta fagbrev som barne- og ungdomsarbeider.

– Utrolig nok var vi fire menn i klassen på videregående, og tre av oss jobber fortsatt med barn og unge.

– Helt siden tenårene har jeg vært – og er fortsatt – med i Røde Kors hjelpekorps. Jeg har alltid likt å jobbe med mennesker. Det sto mellom å jobbe med barn og unge eller å bli ambulansarbeider, forteller Velten.

PILOTPROSJEKT: AKS

– SFO har alltid tilbudt aktiviteter der barna får kunnskaper og opplevelser. Men nå er tilbudet mer systematisert og variert, sier Velten.

Han viser til at Frydelund skole og SFO i Elverum har et pilotprosjekt der de tester ut såkalt aktivitetsskole, kalt AKS-modellen. Alle Oslo-skolene driver skolefritidsordningen etter denne tankegangen: et tett samarbeid mellom skole og fritidsordningen.

Temaer fra klasserommet tilbys som aktiviteter på AKS, men kunnskapen blir formidlet på

**DERFOR BLE
JEG BARNE- OG
UNGDOMSARBEIDER**

Jeg begynte tidlig som frivillig i Røde Kors hjelpekorps, jeg liker å jobbe med mennesker og har alltid visst at jeg vil jobbe med barn og unge.

NAVN: Amund Velten
YRKE: Barne- og ungdomsarbeider i Frydenlund SFO og skole i Elverum
BOR: Hamar

ON THE FARM: Under stafetten i gymsalen lærer elevene engelsk også.

en alternativ måte. Enten temaet er naturvern, kjemiske eksperimenter, stjernehimmelen eller engelsk.

– Hele AKS-tankegangen er så spennende. SFO er ikke et oppbevaringssted. Vi har masse å tilby ungene så de kan utvikle seg personlig, sosialt og faglig. Vi tilbyr læring gjennom leken. Ungene velger selv om de vil ha frilek eller være med på AKS.

ANSATTE LÆRER LEKER

Aktivitetene på ettermiddagen er knyttet opp mot læreplanen som skolen følger. Mandag er det forskergruppe, tirsdag er det eventyrgruppe, onsdag er det leksehjelp og torsdag er det naturgruppe. Der lærer barna om lover og regler i utmark og om kosthold. De får også kunnskap om miljøet.

Det er jevnt over flere jenter som er med på AKS, i hvert fall så lenge fotballbanen lokker til seg guttene.

– Det er noen ord som trigger; spikking, stafett, bowling og papirflykonkurranse. Det er mye kunnskap som kan formidles i de fleste aktiviteter. Vi er så heldig å ha en kjemiker ansatt på SFO, hun lager mange spennende eksperimenter, sier Velten.

AKS-tankegangen krever engasjerte ansatte

Vi har masse å tilby ungene så de kan utvikle seg personlig, sosialt og faglig.

AMUND VELTEN

DETTE ER AKS

Oslo var først ute med å legge om skolefritidsordningen (SFO) til aktivitetsskole (AKS). Nå tar stadig flere skoler i bruk metoden. AKS gir eleven et helhetlig tilbud i samarbeid med skolen, og skal forankres i skolens ledelse. Aktivitetene skal være en alternativ læringsarena. Tilbudet skal også ha et godt leksetilbud.

Mål og innhold:

- Natur, teknikk og miljø.
- Fysisk aktivitet og lek.
- Kunst, kultur og kreativitet.
- Mat og helse.
- Lekser og fordypning.

og et godt samarbeid med lærerne. Velten mener det styrker samarbeidet med skolen.

– Rektor prioriterer samarbeidet og har faste møter med SFO. Lærerne informerer hvis ett av barna har slått seg eller har hatt en lei dag. På den måten kan vi gi foreldrene som henter, bedre informasjon om hva som har skjedd i løpet av dagen.

– I tillegg er vi heldige som har tett tilgang på kilden for tips om gode lære-leker. Vi har dyktige lærere her på skolen som underviser i AKS-modellen på Høgskolen i Oslo og Akershus. De gir oss jevnlig faglig påfyll og tips til leker i norsk, matte, engelsk og i forskergruppa.

BRÅKETE KULDEDAGER

Velten må tenke seg om for å finne minussider med jobben. Han prøver seg med utevakter på iskalde dager i sluddregn.

– Men jeg er jo veldig glad i uteaktiviteter, og det er jo bare å kle seg.

Han ender med at det eneste som kan være slitsomt med jobben, er støv.

Virkelige vinterdager med mange minusgrader når alle ungene er inne samtidig. Da kan hodet være ganske utslitt etter jobb. Men det går jo over. ■

STRATEGI OG SAMARBEID:
Overblikk er viktig for å få fire på rad.

SLIK BLIR DU BARNE- OG UNGDOMSARBEIDER

Barne- og ungdomsarbeidere [BUA] planlegger og gjennomfører pedagogiske tilbud for barn og unge 0–18 år.

1. I videregående skole er opplæring fireårig, to av årene er opplæring i bedrift. Ved bestått teoretisk og praktisk eksamen får du fagbrev, og tittelen barne- og ungdomsarbeider.

2. Den andre måten å bli BUA er som praksiskandidat. Hvis du har mange års erfaring fra barnehage, skolefritidsordning eller annet barne- og ungdomsarbeid, kan du søke om å få godkjent praksistida og lese til teorieksamen som privatist.

Er du 25 år eller eldre og ikke har fullført videregående opplæring, har du rett til å få gratis opplæring.

VI VANT: En gang til!!

HiFi stereoanlegg 7-i-1

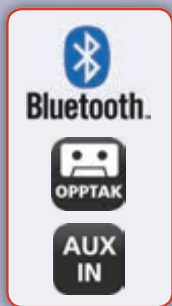
Fortidens populære stereoanlegg med nåtidens moderne DAB+ radio!

Komplett anlegg
kun
3.499,-

OPPGRADERT MODELL
STORSELGER!
KUN HOS OSS

NYHET:

DAB+

Digital Audio Broadcasting

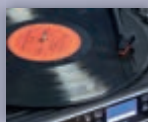
Hodetelefoninngang

DAB+ og FM-radio

CD-spiller

Platespiller

Dobbel kassettspiller

USB-/SD-lagring

- DAB+ og FM-radio • Bluetooth for avspilling av lydfiler fra smartphone/nettbrett
- Dobbel kassettspillere med hurtigspoling og opptaksmulighet
- Platespiller for LP'er (33), singleplater (45), "steinkaker" (78)
- Programmerbar CD-spiller • AUX-inngang
- Lagrer musikk fra plater, kassetter, CD, radio på USB-minnepinne og SD-kort
- Separate 2-veis stereohøyttalere 2 x 2,5W (RMS) med Hi-Fi lyd kvalitet
- Equalizer for 5 klangvarianter + separat tonejusteringsknott
- Ekstra høyttalere kan kobles til (forsterker nødvendig)
- Inngang for hodetelefon • LCD-display (40 x 17 mm)
- Mål hovedenhet: 32 x 29 x 29 cm (b/d/h)
- Mål høyttalere: 14,5 x 15,5 x 22,5 cm (b/d/h)
- Fjernkontroll medfølger • Norsk bruksanvisning

Nyttig tilbehør

Reservestift

Platerengjøringssett

USB minnepinne 8 GB

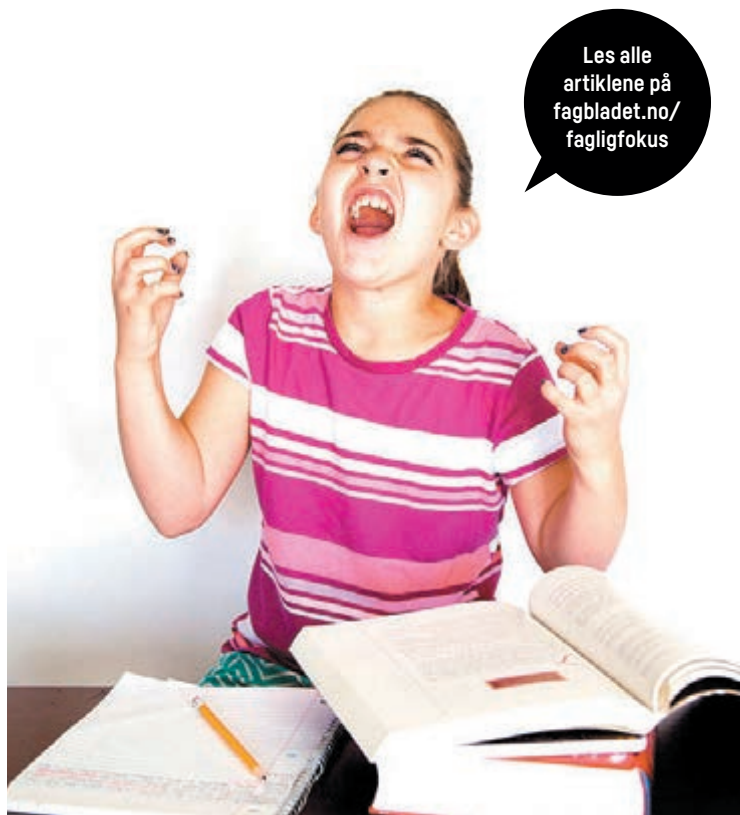

Forsterker

Enkel bestilling – rask levering!
www.powermaxx.no Tlf: 38 26 45 52

POWERMAXX

Les alle artiklene på fagbladet.no/fagligfokus

FOTO: FLICKR.COM

Kan kunstige fargestoffer utløse ADHD?

CAROLINE MYGLUND har en bachelorgrad i ernæring fra Helsehøgskolen og en mastergrad i folkehelsevitenskap fra Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

En ADHD-diagnose forteller at et barn har vanskeligheter med å konsentrere seg og preges av lærevansker, atferdsproblemer og hyperaktivitet. Diagnosen blir ansett som en funksjonshemming, og byr på store utfordringer for både barnet og omgivelsene. Har kunstige fargestoffer en rolle i sykdommen?

VIKTIGE FUNN

1 Allerede på 1970-tallet ble enkelte fargestoffer sett i sammenheng med hyperaktivitet og læringsvansker.

2 Flere elimineringsdietter kan ifølge litteraturen forbedre ADHD-symptomer hos enkelte barn.

3 Selv om enkelte studier har funnet en sammenheng mellom hyperaktivitet og kunstige fargestoffer, er det vanskelig å trekke sikre slutninger.

LES PÅ FAGBLADET.NO

MINDRE MEDISIN ER GOD MEDISIN

I Råde gir det så gode resultater at sykehjemmet leier bort plasser til kommuner som ønsker endring.

VERST FOR VARSLERE I OFFENTLIG SEKTOR

Varslere blir behandlet dårligere enn før. Fafo frykter at flere arbeidstakere kommer til å holde kjeft om kritikkverdige forhold.

LAV UTDANNING KAN GI KORTERE LIV

Lav utdanning er årsaken til at mange dør tidligere enn andre. Helseforskjellene i Norge er større enn i mange andre europeiske land.

TRENGER HØYSKOLE-UTDANNEDE

Vi må stille like høye krav til dem som skal jobbe med ungdom, som til andre yrkesgrupper som jobber med barn og unge.

MER PÅ NETT:

BENT C. BRASKERUD:
Grønne tak er framtida

CARLO AALL:
Klimaendringen krever en sterk offentlig sektor

TOR BUSCH
Flere eldre i inkkassofella

UTAN LÆREPLASS

■ Nesten 10.000 søkjarar til læreplass har førebels ikkje fått godkjend lærekontrakt, syner tal frå Utdanningsdirektoratet. Samanlikna med 2015 har det vore størst auke i helse- og oppvekstfag (120 fleire søkjarar) og service og samferdsel (80 fleire søkjarar).

I Oslo har 76 prosent av søkjarane fått godkjend lærekontrakt, medan 43 prosent har fått godkjend lærekontrakt i Østfold.

Det er oppretta klasser for fagopplæring i skole. Førebels har 940 søkjarar fått tilbod om ein slik plass. Fagopplæring i skole er eit tilbod til søkjarar som ikkje har fått læreplass i bedrift. Målet for desse elevane er også å ta fagbrev.

FOTO: PER FLAKSTAD

HISTORIER OM BEDRING

■ 13 personer deler sine erfaringer i antologien «Et bedre liv – Historier, erfaringer og forskning om recovery ved rusmiddelmissbruk og psykiske helseproblemer». Skribentene gir leseren førstehåndskunnskap om hva som kan hjelpe. I denne boka er det først og fremst pasienter selv som forteller om erfaringene sine som pasienter. Boka inneholder også kapitler hvor fagfolk reflekterer over pasienthistoriene og forskning om hva som kan gi bedring. Redaktørene av boka er alle ansatt ved Nasjonal kompetanse-tjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse.

FOTO: SPILLAVHENGIGHET.NO

FILM MOT PENGESPILL

Motstandere av pengespill har produsert en film mot reklame for gambling på nett og tv.

■ Organisasjonen Spillavhengighet Norge regner med at om lag 120.000 mennesker her i landet er avhengige av spill. Organisasjonen frykter at problemet vil eskalere dersom Norsk Tipping ikke lenger skal ha monopol på dette markedet. Mens Spillavhengighet Norge arbeider for et strengt regulert spillmarked, vil regjeringen om kort tid foreslå å innføre en lisensordning. En slik ordning innebærer ifølge skepti-

kerne at det blir fritt fram for utenlandske spillselskaper i Norge.

– Vi vet at eksponeringen for pengespill vil eksplodere hvis det blir fritt fram for utenlandske spillselskaper i Norge. Konkurransen blir større, flere vil spille og vi er redd for at enda flere vil få spilleproblemer hvis forslaget fra regjeringen blir vedtatt, sier Lill-Tove Bergmo, leder i Spillavhengighet Norge.

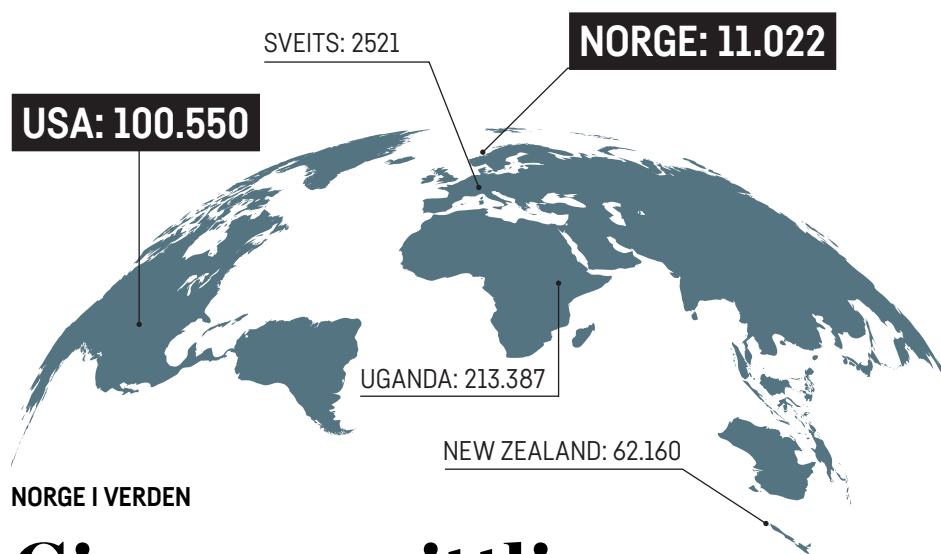
FOTO: PRIVAT

HALVPARTEN AV PORTØRANE PÅ SKOLE

■ Heile 11 av 22 portørar ved Helse Førde har byrja på den nye fagutdanninga for portørar. Tillitsvald Kristian Solheim (bildet) fortel at nokon av dei trengte ei gulrot for å setje seg på skolepulten igjen etter mange yrkesaktive år. Og gulrota var ikkje liten; etter eksamen i juni får portørane ei auke i årsløna på om lag 7000 kroner.

I samfunnet

RETTFERDIGHET | VELFERD | MEDBESTEMMELSE | LIKESTILLING

NORGE I VERDEN

Gjennomsnittlig kommunestørrelse

■ I forbindelse med kommune-reformen blir det hevdet at Norge har små og uhensiktsmessige kommuner. Men stemmer det? Målt etter folketall er norske kommuner mellomstore, sammenlignet med andre

land i EU. Land som Sveits, Østerrike, Tyskland og Frankrike har vesentlig færre innbyggere per kommune. Gjennomsnittlig folketall i en EU-kommune ligger på 5530 innbyggere. I Norge ligger den på 11.022. Målt etter

areal er norske kommuner store. En gjennomsnittlig kommune i EU er 49 kvadratkilometer, i Norge 710.

KILDE: Folkestyre eller elitestyre, Alf Inge Jansen og Bjarne Jansen og Wikipedia

VISSTE DU AT ...

■ Mer enn tre firedeler av nordmenn bor i kommuner med mer enn 10.000 innbyggere. Under ti prosent bor i kommuner med mindre enn 5000 innbyggere.

■ Den samlede befolkningen i kommuner på under 2000 innbyggere er ca. 115.000 personer, knapt 2,5 prosent av landets befolkning.

FOTO: COLOURBOX

■ USA har 3144 kommuner (counties). I snitt 63 i hver delstat. Tettest befolket er New York County, på Manhattan.

■ De fleste land i Europa har et folkestyrt mellomnivå mellom kommune og stat, altså det som i Norge kalles fylke. I Tyskland, Spania og Italia har de to mellomnivåer.

I DENNE SEKSJONEN:

32

Den ekstreme prisveksten på boliger kan gi mangel på arbeidskraft i Oslo, mener økonom.

42

Konsekvensutredning for nye oljefelt eller ikke? Fagforbundet vil frede sårbare områder.

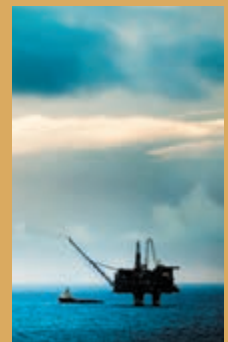

FOTO: HÅVARD SÆBB

46

Per Bleikelia har erstattet direktørskiltet på kontordøra med «Ansvarlig tilrettelegger».

52

Oppe under taket på Nationalteatret jobbes det på spreng. Teaterkostymene tar form.

Tema: Presset boligmarked

Pris 1994:

310.000

BORETTSLAGET I STOLMAKERGATA 9:
Ingrid Grundt og Ragnar Leine (t.v.)
kjøpte leiligheten sin i 1994 for 310.000
kroner.
Jon Olav Eikenes (t.h.) kjøpte leilighet
sammen med ektemannen våren 2016
for 5,125 millioner kroner.

Pris 2016:

5.125.000

«Stakkars barna våre som skal ut i dette boligmarkedet»

Ingrid og Ragnar betalte under to årslønner da de kjøpte drømmeleiligheten på Grünerløkka i 1994. I dag hadde det blitt med drømmen.

TEKST: VEGARD VELLE OG SIMEN AKER GRIMSRUD FOTO: ANITA ARNTZEN

Vi var ekstremt heldige. Hadde vi vært i etableringsfasen i dag, hadde vi aldri hatt råd til å bo i Oslo.

RAGNAR LEINE

Det er bitende kaldt. Snøen laver ned på Grünerløkka i Oslo, og året 1994 nærmer seg slutten. I en trappoppgang i Stolmakergata borettslag står Ingrid Grundt, høygravid med tvillinger, og dirigerer ektemannen Ragnar Leine og kompisen som bærer dobbeltsenga opp trappene. Hun har akkurat gått ut i permisjon fra jobben som pakkeriope-
rator i Dagbladet. Sammen med Ragnar, som jobber som godsekspeditor i Tollpost, har hun funnet plass til den kommende familien i en ti år gammel murgård nederst på Grünerløkka.

Soverommene er malt i pastellfarger, de lyseblå baderomsflisene skriker 80-tall, og 100 kvadratmeter med billiglaminat og vinyl dekker gulvene. Leiligheten skal vise seg å bli mer enn et godt hjem for familien, den er også et kupp. Den forrige eieren ga 700.000 kroner noen år tidligere. I mellomtida har det vært et krakk. Nå ble det ikke engang budrunde. Ingrid og Ragnar ville bare gi 310.000 kroner, 60.000 under takst. Selgeren var presset økonomisk og måtte si ja.

Et lite privat lån fra Ingrids mor var nok til å finansiere boligdrømmen.

VOLDSOM PRISVEKST

Boligprisene har siden vokst inn i himmelen. Fra starten av 1990-tallet

har pila bare pekt én vei, med et par unntak. På landsbasis har prisene steget nærmere 500 prosent, tre ganger så mye som lønningene. I Oslo er boligene nå i gjennomsnitt nesten åtte ganger så dyre som den gang.

Mens boligeiere kan gni seg i hendene over den ville prisveksten, blir veien inn på boligmarkedet bare enda lengre for dem som står utenfor. Ekspertene snakker om et boligmarked som presser folk som ikke tjener nok ut av hovedstaden. Unge mennesker som ikke får hjelp av foreldrene, er taperne.

– Vi var ekstremt heldige. Hadde vi vært i etableringsfasen i dag, hadde vi aldri hatt råd til å bo i Oslo, sier Ragnar, som i dag jobber som vaktmester. Ingrid er yrkesfaglærer på videregående.

Da de kjøpte leiligheten på Grünerløkka, tjente Ragnar og Ingrid til sammen litt over 400.000 kroner. Leiligheten kostet under to årslønner.

– Vi har fulgt litt med på hva boligene rundt her blir solgt for, og vår er vel verdt omtrent seks millioner i dag. Jeg er overrasket over at så mange unge flytter inn i borettslaget. Jeg skjønner ikke hvordan de har råd, sier Ragnar.

– ABSURDE SUMMER

Designer Jon Olav Husabø Eikenes (36) og journalist-ektemann Åsmund Husabø Eikenes (30) hadde aldri hatt råd til å kjøpe den 83 kvadratmeter store leiligheten i nabooppgangen,

ETABLERT: Ingrid Grundt og Ragnar Leine har opplevd en rivende utvikling siden de flyttet til Grünerløkka på midten av 90-tallet. Ragnar forstår ikke hvordan dagens unge har råd til å bli opp millioner for å bo i området.

hadde det ikke vært for milliongevinsten parete fikk da de solgte sin forrige leilighet.

– Vi følte vi strakk oss langt da vi kjøpte vår første leilighet sammen, og vi måtte gi godt over takst. Men det gikk jo bra, den steg i verdi, og det gikk fint å betale ned på lånet, sier Eikenes.

Han sitter i en grå sofa. Hele endeveggen ut mot Akerselva er dekket av vinduer som slipper naturen inn – midt i byen. Paret har pusset opp for en halv million. Nå mangler stort sett bare listene. Veggene er malt blågrønne, og kjøkkenet har fått hvite, tidsriktige fronter.

Leiligheten kjøpte de for litt over 5,1 millioner kroner i mars i år.

– Boligskatt vil gi trippleffekt

Innføring av boligskatt kan være positivt på mange måter, ifølge forsker Erlend Eide Bø i Statistisk sentralbyrå (SSB). Konklusjonen hans er at boligprisene vil reduseres med 18 prosent, staten får 40 milliarder skatte kroner mer å rutte med, og økonomien blir mer effektiv når folk investerer pengene sine andre steder enn i boliger. Dessuten vil folk ta opp mindre gjeld.

– Boligskatt gjør det mulig å redusere andre skatter eller bruke mer penger på for eksempel helse. Det vil dessuten redusere ulikheten i Norge, da det kun er boligeiere som blir rammet. Majoriteten av dem som ikke eier egen bolig, er blant dem med lavest inntekt. De vil også nyte godt av at prisene blir lavere, sier Erlend Eide Bø.

I sitt regnestykke har han tatt

utgangspunkt i at boliger blir beskattet på samme måte som andre formuesobjekter. Det negative med forslaget er at eldre med lav inntekt og dyr bolig vil bli hardt rammet.

– En mulig løsning er at eldre med lav inntekt ikke betaler skatt på boligen, men at skatten legges inn i boligen, og at den utløses først når boligen selges eller skifter eier, sier Eide Bø.

Tema: Presset boligmarked

UTENFOR: Andreas Fossum Haug må foreløpig se langt etter boligdrømmen. Han synes det er frustrerende å se den voldsomme prisøkningen.

– Det er absurde summer. Når du er med i en budrunde, virker det så lett å legge på hundretusen kroner. Det blir bare et tall, sier Eikenes.

– *Hvor viktig er det for dere å bo sentralt i Oslo?*

– Vi må ikke nødvendigvis bo på Grünerløkka, men vi vil bo innenfor Ring 3. Denne leiligheten kan være hjemmet vårt i mange år framover, sier Eikenes.

Han tror ikke prisutviklingen i hovedstaden vil stoppe.

– Så lenge markedskreftene styrer, vil det være kamp om å bo her.

– BOLIGSKATT VIL HJELPE

Nettopp folks forventninger om at prisveksten bare skal fortsette, er bensin på bålet i kombinasjon med det rekordlave rentenivået, mener sjeføko-

Jeg har lyst til å flytte hjemmefra, men har ikke lyst til å leie. Det er som å kaste pengene ut av vinduet.

ANDREAS FOSSUM HAUG

nom Roger Bjørnstad i Samfunnsøkonomisk analyse. Han har fulgt det norske boligmarkedet i en årrekke, og er bekymret for det han ser.

– Fortsetter det sånn, vil det til slutt ende med et krakk, sier Bjørnstad.

Han mener den voldsomme prisveksten på boliger vil gjøre Oslo til en enda mer delt by enn den er i dag, men også skape et større skille mellom by og land. Siden tusenårsskiftet har trenden i hovedstaden vært at de rike og de mindre velstående flytter fra hverandre – på fagspråket kalt segregering.

– Det er de som skal inn på boligmarkedet som er taperne. Målene for skattepolitikken er at alle skal ha mulighet til å eie sin egen bolig, men sånn er det ikke lenger, sier sjeføkonomen.

Mens de som allerede eier bolig kan

nytte godt av prisstigning, skattefri gevinst ved salg av bolig og skattefradrag av rentene på boliglånet, betaler de som står utenfor prisen. Bjørnstad mener at skatt på bolig er det eneste som vil hjelpe.

– Det er god samfunnsøkonomi, men få politikere vil snakke om det, fordi de som vil nytte godt av mer beskatning på bolig ikke utgjør en stor nok del av dagens velgermasse, mener han.

BOR HJEMME PÅ GUTTEROMMET

En av dem som føler at veien inn på boligmarkedet er lang, er Andreas Fossum Haug (24). Han jobber som mekaniker i Oslo Sporveier og bor hjemme på gutterommet.

– Jeg prøver så godt jeg kan å spare egenkapital, men jeg ser at boligprisene stiger mer enn jeg klarer å spare. Det er ikke veldig motiverende, sier han.

Fossum Haug tjener i overkant av 400.000 kroner i året. Han har spart over 100.000 kroner i egenkapital, men ser at det blir for lite når han en dag skal kjøpe seg bolig. I hvert fall i Oslo.

– Jeg har lyst til å flytte hjemmefra, men har ikke lyst til å leie. Det er som å kaste pengene ut av vinduet. Hvis jeg skal betale mye i leie, har jeg i hvert fall ikke råd til å spare opp egenkapital,

sukker den unge mekanikeren, som har mest til å bo i Oslo.

– Jeg vil vurdere å flytte ut av hovedstaden for å få kjøpt meg noe, men jeg vil jo gjerne bo i Oslo etter hvert. Det er her jeg føler meg hjemme, sier Fossum Haug.

PRISENE PRESSER UT ARBEIDSKRAFT

I storbyer som London har skyhøye boligpriser tvunget lærere, sykepleiere og andre mennesker med viktige roller i samfunnet, ut av byen. Det har igjen ført til at det er vanskelig å få tak i nok arbeidskraft. Økonomer i Samfunnsøkonomisk analyse har intervjuet personalsjefer i norske kommuner for å se om det samme skjer i pressområder her hjemme.

– I Oslo ser vi ikke tegn på at høye boligpriser skaper mangel på arbeidskraft, men fortsetter boligprisene å stige, havner vi der, sier sjeføkonom Roger Bjørnstad.

Hjemme i leiligheten på Grünerløkka er Ragnar og Ingrid bekymret for hvilket boligmarked som møter de tre barna deres, to tvillinger på 21 år og en på 17, den dagen de forlater redet.

– Prisveksten siden vi kjøpte er helt syk. Stakkars barna våre som skal ut i dette boligmarkedet, sier Ingrid.

Hva vil politikerne gjøre i et stadig mer presset boligmarked?

SENERPARTIET

- Redusere byråkratiet for å øke boligbyggingen.
- Endre skattereglene for å få økt investering i næringslivet.

HØYRE

- Avbyråkratisere og forenkle for å øke byggetakten.
- Styrke BSU-ordningen og bostøtten.

MILJØPARTIET DE GRØNNE

- Øke ligningsverdien for bolig nummer to til 90 prosent.
- Redusere skattefradraget på boliglån.

ARBEIDERPARTIET

- Det offentlige må legge til rette for at det bygges flere boliger.
- Styrke Husbanken.

FREMSKRITTPARTIET

- Gjøre det enklere å regulere og planlegge boligtomter.
- Øke sparebeløpet i BSU-ordningen.

KRISTELIG FOLKEPARTI

- Legge til rette for boligbygging og raskere regulering.
- Skjerpe beskatningen for boliger man ikke bor i.

SOSIALISTISK VENSTREPARTI

- Redusere skattefordelingen av bolig.
- Husbanken og det offentlige må ta en mer aktiv rolle i boligmarkedet.

VENSTRE

- Sikre mer effektiv saksbehandling i bygge- og plansaker.
- Bygge flere studentboliger og øke lånerammene til Husbanken.

FOTO: SCANPIX

SKYHØYE PRISER: Boligprisene i hovedstaden har steget langt mer enn i resten av landet. Sjeføkonom Roger Bjørnstad advarer mot at det kan presse viktige yrkesgrupper ut av byen og gi mangel på arbeidskraft hvis trenden fortsetter.

Dagens bolighai kan være naboen din

Bildet av den griske bolighaien som kjøper billig og tyner prisene mest mulig på leietakerens bekostning, stemmer ikke alltid.

TEKST OG FOTO: VEGARD VELLE

→ Uzma Rana studerer pedagogikk, og eier en leilighet på Stovner i Oslo som hun leier ut. Selv har hun ikke råd til å bo i leiligheten, men bor i stedet hjemme hos moren sin.

– Pengene til leiligheten arvet jeg fra faren min, som døde etter et langt arbeidsliv. Jeg var heldig som hadde foreldre som satte av penger. Uten disse ville jeg ikke kommet inn på boligmarkedet, forteller Rana.

Mens faren jobbet i Posten, var moren morsmåslærer. Foreldrene var flinke til å spare, og pengene ble satt av til å kjøpe bolig for de tre barna.

Ranas leilighet på 63 kvadratmeter leier hun ut for 12.000 kroner i måneden. Etter at utgiftene til lån og fellesutgifter er betalt, sitter Rana igjen med noen hundrelapper i fortjeneste. Disse og litt til bruker hun til å betale for å bo hjemme hos moren.

– Uten arven ville jeg ikke hatt friheten til å studere, sier Rana.

– LATTERLIG LØNNSOMT Å INVESTERE

Hun er ikke alene om å investere pengene sine i bolig. Fire av ti osloleiligheter under 60 kvadratmeter ble i første kvartal kjøpt av folk som ikke har planer om å bo der selv, ifølge Eiendomsverdi.

«Det er latterlig lønnsomt å investere i boligmarkedet. Du får skattefradrag, rentefradrag, inntekt og null skatt.»

FREDRIK GULOWSEN,
UTLEIER I OSLO

I en undersøkelse skriver de: «Konsekvensen for dagens boligmarked er at etterspørselspresset øker. Mange boliger tilbys ikke i eiermarkedet, men går over i utleiemarkedet.»

Det er ikke bare store, tunge boligspekulanter som står for oppkjøp og utleie. Et eksempel er gründeren Fredrik Gulowsen som har kjøpt en ekstra utleieleilighet i Oslo. Pengene til investeringen kommer fra flere års jobbing og fra banklån.

– Det er latterlig lønnsomt å investere i boligmarkedet. Det burde ikke være slik. Du får skattefradrag, rentefradrag, inntekt og null skatt på inntektene hvis du leier ut under halvparten av leiligheten din. I tillegg er du med på boligprisveksten.

Han mener dagens utvikling øker forskjellene mellom folk.

– De som har en god jobb, har råd til å betjene lån. Det lave kravet til egenkapital gjør det lettere å bli en bolighai. Boligmarkedet har en uheldig utvikling. Du skaper ingen nye verdier eller arbeidsplasser ved å investere der. Boliger er død kapital, mener han.

BEKYMRET FOR DEN HØYE GJELDEN

Mary-Ann Stamsø, førsteamanuensis ved Høgskolen i Oslo og Akershus, avla sin doktorgrad om boligpolitikk, og hun har skrevet en rekke vitenskapelige artikler om temaet. Nå er hun bekymret for de høye lånene mange mennesker tar opp. Gjelden er doblet på ti år, til dagens nivå.

– Vi ligger helt i verdenstoppen i å ha privat gjeld. Får vi en nedgangskonjunktur eller renteøkning, vil mange rammes hardt.

Stamsø lister opp flere årsaker til at

INVESTERING: Uzma Rana kjøpte en utleieleilighet for penger hun arvet fra faren sin. Her foran leiligheten på Stovner i Oslo.

boligprisene øker i storbyene: økt folketall, en skattepolitikk uten bremseklosser, mangelen på et mer profesjonelt leiemarked og offentlig subsidiering av folk som leier ut egen bolig.

Hun skulle ønske seg et privat, mer profesjonelt leiemarked, hvor deler av boligene var satt av til unge og folk med dårlig råd. Så kunne staten heller subsidiere disse utleierne i stedet for boligeiere som allerede er godt stilt.

HAR KJØPT FIRE LEILIGHETER

Kristoffer Thomsen og tre venner har dannet et firma som kjøper opp og leier ut leiligheter sentralt i Oslo. På seks år

har vennegjengen kjøpt fire leiligheter, som de leier ut.

For å komme i gang som investor, brukte Thomsen av sparepengene sine.

– Verdiøkningen på leilighetene gjør anskaffelsene lønnsomme. Beliggenhet og standard er de viktigste kriteriene vi ser etter ved et kjøp, sier Thomsen.

Helst leier han ut til studenter, som er sikre betalere på grunn av studielånet og som gjerne deler leien med studieveinner.

De fire investorene har skutt inn fire millioner kroner selv, resten har de lånt av banken. Det de tjener fra leilighetene, går til videre oppkjøp, men akkurat nå har de satt en foreløpig

kjøpestopp. Bankene har blitt strengere med utlån de to siste årene, forteller han, og tar det som et tegn på usikkerhet i boligmarkedet.

Motivet for investeringene er å sikre familien.

– Jeg håper at jeg kan tjene såpass at min egen sønn kan få seg en leilighet i framtida.

Den personlige profitten betyr ikke at han syns utviklingen i dagens boligmarked er ideell.

– Boligmarked er usunt. Begge søsknene mine sliter veldig for å komme inn på boligmarkedet. Samtidig må ikke folk bo i Oslo. Det går an å flytte til en annen by og leve lykkelig der.

Tema: Presset boligmarked

82

prosent av befolkningen over 16 år bor i en bolig som husholdningen selv eier.

GJENNOMSNIITTLIG KVADRATMETERPRIS

TROMSØ:
42.120 kr

TRONDHEIM:
41.929 kr

BERGEN:
40.797 kr

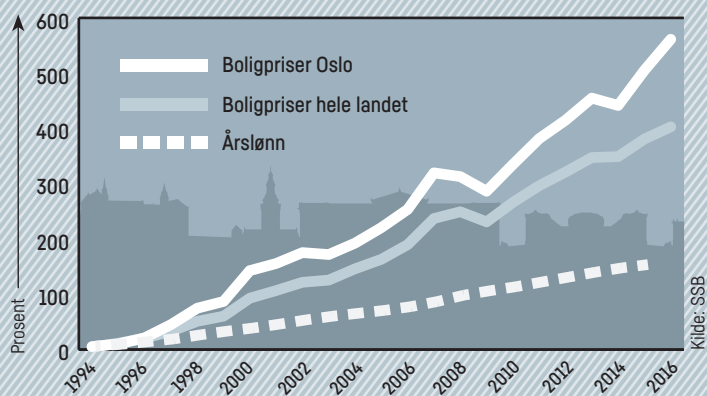
NORGE:
38.405 kr

OSLO: 68.723 kr

STAVANGER: 37.647 kr

KRISTIANSAND:
30.049 kr

VEKST I BOLIGPRISER OG LØNN 1994-2016

GJENNOMSNIITTS-LØNN I NORGE

1992: 197.000 kr

1994: 209.900 kr

1995: 216.900 kr

2000: 278.700 kr

2005: 345.700 kr

2010: 435.700 kr

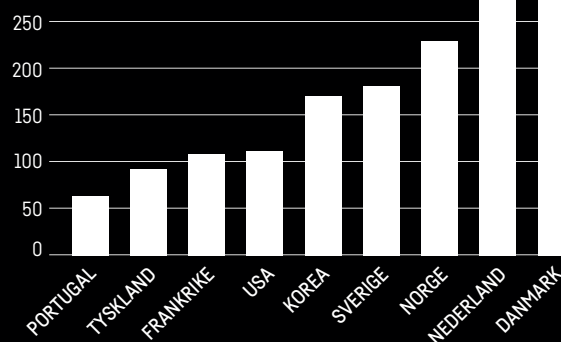
2015: 519.600 kr

Nordmenns gjeld på verdenstoppen

Norske husholdninger har en gjeld på 227 prosent av sin disponible inntekt, og er i verdenstoppen etter mange år med høye oljepriser og lave renter, ifølge Det internasjonale pengefondet (IMF).

– Gjeldsbelastningen for husholdningene fortsetter å øke. Gjelden øker mer enn inntektsveksten, selv om arbeidsløsheten øker. Dette er ikke bærekraftig, sier finanssilsynsdirektør Morten Baltzersen til E24.

PROSENTVIS GJELD AV DISPONIBEL INNTEKT

DEN STØRSTE GLEDEN DU KAN HA...

HÅP I EI GRYTE

Når du gir i julegryta kan vi garantere at du gjør noen glad. Noen som trenger et måltid mat, klær eller bare noen å snakke med. Og kanskje en varm klem akkurat den dagen det stormer som verst.

Julegryta er en lokal aksjon for å hjelpe mennesker i ditt nærområde.

GI MED KORT PÅ JULEGRYTA.NO

v:pps 10197

Debatten som splitter LO

Arbeidsplasser, natur og penger. Konflikten om oljeboring splitter mer og flere enn Mette Nord og Gerd Kristiansen.

TEKST: OLA TØMMERÅS

Da Fagforbundets leder Mette Nord tidligere i høst gikk ut i VG og lanserte forbundets klare nei til å konsekvensutrede oljeutvinning i sårbare områder som Lofoten, Vesterålen og Senja, hisset hun samtidig opp til intern strid i LO.

Tillitsvalgte i oljetunge fagforbund i LO-familien som Fellesforbundet, gikk så langt som å true med å melde seg ut av LO og danne et eget industrikartell. Også LO-leder Gerd Kristiansen, som selv kommer fra Fagforbundet, kom på banen med følgende kraftsalve: – Jeg skjønner innmari godt at dere er forbannet, men jeg er sikker på at LO-kongressen vil fatte vedtak om konsekvensutredning av Lofoten og Vesterålen, uttalte Kristiansen under LOs olje- og gasskonferanse i Bodø.

Nå har de to lederne valgt ikke å si så mye mer. Målet er nemlig å få hele LO-kongressen til å samle seg om noe alle kan stå inne for. Men veien dit kan bli en utfordring. Temperaturen er høy og interessene mange, ikke minst for dem som bor midt oppi debatten.

Derfor har også lokale Fagforbundet-ledere i Nord-Norge valgt å holde en lav profil.

BEVISST NØYTRAL

– Det nytter ikke å være leder og flagge egne meninger om denne saken her oppe, forteller leder i Fagforbundet Sortland, Lillian Grøsnes. Hun står midt i sentrum av oljestormen og har valgt å tie om eget standpunkt – av strategiske grunner.

Meningene er for sterke i begge retninger,

BAKGRUNN

● LO-kongressen, LOs øverste organ, vedtok i 2013 ja til en konsekvensutredning av oljeutvinning i de stengte delene av Barentshavet, Norskehavet og Skagerak.

● I september 2016 vedtok Fagforbundets landsstyre å si nei til konsekvensutredning av sårbare områder.

● Også LO-forbundene Handel og Kontor, Fellesorganisasjonen, El og IT og Norsk tjenestemannslag er imot eller heller mot nei til konsekvensutredning.

● Per i dag er det de sårbare områdene i Lofoten, Vesterålen og Senja som står i sentrum for debatten.

● LO-kongressen møtes i Oslo i mai 2017 for å vedta LOs endelige standpunkt.

både i eget styre, blant egne medlemmer og befolkningen for øvrig, forteller Grøsnes.

Det bekrefter leder av Fagforbundet Nordland, Tore Jakobsen. Når Fagbladet ringer ham, har han nettopp avholdt det første representantskapsmøtet i fylket etter at Fagforbundets nei til oljeboring ble kjent i offentligheten.

KLAR KLIMAPOLITIKK

– Debatten er veldig polarisert og tilbakemeldingene er sterke, forteller Jakobsen.

Han er likevel trygg på at LO-forbundene vil bli enige om et vedtak på kongressen i mai.

– Mest blir det reagert på at Lofoten, Vesterålen og Senja blir trukket fram som sårbare områder aleine. Det er viktig å få fram at det er flere sårbare områder langs kysten og på land. Det får vi mange innspill om, sier Jakobsen.

Han har forståelse for at industrien har sitt syn, men påpeker at andre forbund må få ha sin klimapolitikk.

– Jeg har stor respekt for at andre forbund ønsker å definere industripolitikk, men de kan ikke dermed parkere andre forbunds klimapolitikk. Vi har en forpliktelse til å ha en klar klimapolitikk, fastslår Jakobsen.

SER BEGGE SIDER

På Sortland finner Lillian Grøsnes argumenter både for og imot konsekvensutredning.

– Jeg har alltid ment at jo mer vi vet, jo bedre. Men jeg er også nabo til en fiskekommune og ser tydelig hva som kan stå på spill. Åtte til ti trailere fullasta med fisk passerer stueveggen min hver eneste time under lofotfisket. Næringskonflikten er tett innpå livene våre, forteller hun.

METTE NORD:
Skal vi ta Paris-
avtalen på alvor,
så må store deler
av våre fossile
ressurser ligge
urørt.

**GERD
KRISTIANSEN:**
Velferdsstaten
er basert på
olje- og gass-
produksjon.

Argumentene

Konsekvensutredning

FOR: ⦿ Nedtur i oljebransjen forsterkes uten ny oljeleting.

MOT: ⦿ Konsekvensutredning er første skritt på vei til å åpne feltene.
⦿ Det fins allerede mer enn 90 rapporter og fire konsekvensutredninger.

Økonomi

FOR: ⦿ Verdien på mulig oljeutvinning i området Lofoten, Vesterålen og Senja er anslått til mellom 500 og 1000 milliarder.

Kilde: Olje- og energidepartementet

⦿ Den norske velferdsstaten er avhengig av olje- og gassinntekter.

Kilde: LO og Konkraft

MOT: ⦿ Verdien av fiske er fornybar. Den kommer tilbake hvert år, forutsatt god forvaltning.

⦿ Mulighetene for vekst er stor, både i marine næringer og turisme.

⦿ Eksportverdien av sjømat tangerer verdien av olja i løpet av fem–seks år.

Klima

FOR: ⦿ Norge kan ikke skru igjen oljekrana alene.

Klimaet må kontrolleres globalt.

⦿ Norge har verdens laveste utslipp under produksjon. Kilde: Konkraft

MOT: ⦿ Oljeindustrien står for en firedel av norske utslipp.

⦿ Skal Norge følge Paris-avtalen, må olja ligge.

Trussel

FOR: ⦿ Oljebransjen og fiskeri-næringa har levd side om side i 40 år uten problemer.

MOT: ⦿ 70 prosent av all fisk som tas opp i Norskehavet og Barentshavet passerer Lofoten, Vesterålen og Senja.
⦿ Oljevernustyr fungerer ikke like godt i kulde og svært dårlig i store bølgehøyder.

Arbeidsplasser

FOR: ⦿ Olje vil gi 400 til 1100 arbeidsplasser fra Namsos i sør til Tromsø i nord, forutsatt en oljepris på minimum 100 dollar fatet. 250 av disse arbeidsplassene er knyttet til ilandføring.

Anslag fra Olje- og energidepartementet

⦿ Oljeproduksjon er en nasjonal næring, som sysselsetter 300.000 mennesker.

MOT: ⦿ I dag er 6500 arbeidsplasser direkte knyttet til fiske og turisme i områdene Lofoten, Vesterålen og Senja. Det er et potensial for 10.000 nye arbeidsplasser innenfor marine næringer basert på fisk og fornybare ressurser i havet.

Kilde: «Framtid i Nord, 2014» fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Hva mener politikerne?

⦿ Høyre og Frp går inn for konsekvensutredning, men samarbeidspartiene har blokkert for dette denne stortingsperioden.

⦿ Arbeiderpartiet sa ja i 2013, men partiet er splittet. Det er usikkert hva partiet går inn for på landsmøtet neste år.

Hva mener folket?

⦿ For tre år siden sa en tredel av folk i nord ja til oljeutvinning, mens 44 prosent sa ja til konsekvensutredning.

⦿ I 2016 sier nær halvparten nei til konsekvensutredning, mens kun 28 prosent er for oljevirkosomhet.

Kilde: InFact i februar

⦿ Det er flere motstandere av olje blant kvinner enn menn.

En kamp mellom næringer, natur og penger

– Dette er en kamp mellom to av våre viktigste næringer, mener Bente Aasjord som leder Fagforbundets nordområdekantor.

→ Selv om sentrale LO-ledere ønsker å holde en lav profil i debatten om konsekvensutredning av oljeboring, finslipres nå argumentene i alle forbund.

Fagforbundet arrangerte nylig et seminar der målet var å klargjøre argumentasjonen i oljebatten.

– Det er ikke plass til alle. Spørsmålet er hvem som skal ut, sier Bente Aasjord. Sårbare områder er mer enn sokkelen utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, men det er dette fiskerike naturområdet som står i sentrum for debatten og kampen for å frede eller å åpne for oljeutvinning.

VOKSENDE MOTSTAND

– Oljeutvinning anslås å innbringe 500 milliarder kroner, men det er ikke mer enn eksportverdien av norsk sjømat i fem–seks år – og den har vi i tusenvis av år til, om den forvaltes riktig, sier Aasjord.

Hun forklarer den voksende motstanden blant folk i nord med næringskonflikten som blir stadig tydeligere.

– Det er betent. Og da er det slik at tuller du med fiskerne, så tuller du med oss alle. Fiske er ikke bare en fornybar og verdifull ressurs, men står også veldig sterkt i nordnorsk kultur og identitet, påpeker hun.

Aasjord viser til oljevirkosomheten som landsdelen allerede kjenner.

– Folk er skuffet over manglende ringvirkninger lokalt, og vi frykter at Nord-Norge skal bli hengende etter i oljealderen mens resten av landet omstilles. Folk ser at det går knakende godt i nord, og det er fordi vi aldri har fått noen oljevirkosomhet, poengterer hun.

«Tuller du med fiskerne, så tuller du med oss alle.»

BENTE AASJORD,
LEDER FOR
FAGFORBUNDETS NORD-
OMRÅDEKANTOR

HAR KUNNSKAP PÅ ALLE PLAN

Leder av Naturvernforbundet, Silje Lundberg, avviser at det er behov for mer kunnskap for å avgjøre framtida til uåpna og sårbare oljeområder.

– Alle tilfeller av konsekvensutredninger har gitt oljeindustrien nye arealer. Det er ikke ny kunnskap som er formålet. Vi har allerede mer enn 90 rapporter og utredninger for området. Det er få områder vi vet mer om enn Nordland 7 og Troms 2, påpekte hun.

– KOMPLETT ABSURD

Generalsekretær Nina Jensen i World Wild Life Found (WWF), er bekmymret.

– At vi i det hele tatt bruker tid på å diskutere oljeutvinning i dette området er komplett absurd, beskriver hun, og nevner noen problemer ut over at det er arnested for 70 prosent av fisken i Nord-Atlanteren:

– Lundefuglen er truet globalt av utryddelse, og på denne sokkelen finner vi verdens største dypvannskorallrev. Hvorfor risikere alt dette når vi vet at store deler av oljeressursene uansett må ligge i bakken? spør generalsekretæren.

– FIRE FEMDELER MÅ LIGGE

Bård Lahn fra Cicero har sett på konsekvensene for oljeutvinning dersom klimamålene skal nås.

– Oljefelter som allerede er i produksjon, står i dag for 900 milliarder tonn CO₂, langt mer enn vi kan tillate oss å bruke dersom vi skal nå målet om at den globale temperaturstigningen ikke må være mer enn to grader. Minimum fire femdelar av all utnyttbar olje må bli liggende for å holde karbonbudsjettet, sier han. ■

portrettet

NAVN: Per Skaugen Bleikelia

ALDER: 61 år.

STILLING: Direktør på Ringerike sykehus, inkludert Ål sjukestugu.

FAMILIE: Gift med Karin, fire barn, tre barnebarn og hunden Filippa K.

AKTUELL: Fikk HR Norges lederpris som den foreløpig siste av en lang rekke priser. Har tidligere blant annet fått Fagforbundets lederpris.

Sykehuselskeren

Per Bleikelia er ikke som andre sykehusdirektører. Han elsker sine ansatte, drømmer om å skrive poesi og holder budsjettene.

TEKST: SIDSEL HJELME FOTO: ANITA ARNTZEN

ET MALERI AV BEITENDE KYR på en seterstøl har fått en framtreddende plass i kantina på Hallingdal sjukestugu.

– Vi var uenige om det kubildet, altså. Jeg syntes ikke det skulle opp der. Så var det en annen som mente at det bildet skulle henge her fordi det betyr mye for hun som jobber i kantina. Og siden kokka gjerne ville ha det der, så sa jeg ja.

Diskusjonen om kubildet favner flere sentrale elementer i sykehusdirektørens ledelsesfilosofi, av mange omtalt som Bleikeliametoden: Det handler om tilstedeværelse, om å bygge gode relasjoner og ha tillit til de ansatte.

Direktørskiltet på kontordøra hans forsvant raskt. Der står det nå «Ansvarlig tilrettelegger».

Å HÅNDHILSE på hver eneste ansatt var noe av det første Per Bleikelia ville gjøre da han for fem år siden begynte i direktørjobben på Ringerike sykehus. Han begynte i teknisk avdeling i underetasjen.

– Han ene der sa at han aldri hadde sett en direktør før, sier Per Bleikelia med et insisterende alvor. For ham var dette et bilde på noe av det som var rav ruskende galt i sykehusnorge, den tradisjonelle sykehuspyramiden med direktørene på toppen og pasientene aller nederst.

– Jeg ville snu denne pyramiden, komme inn til kjernen av hva et sykehus er. Kjernen er behandlingen, det er det vi får penger å drive sykehus for. Møtet mellom pasient og behandler er sannhetens øyeblikk i sykehuset.

Det betyr imidlertid ikke at direktøren underslår andre sykehusansattes betydning. Tvert imot.

HAN GIR RENHOLDERNE på sykehuset ros for innsatsen de gjør med å holde sykehusinfeksjonene nede. Kokkene får godord for maten som skjerper pasientenes appetitt og gjør at de blir raskere friske, og på før nevnte teknisk avdeling er ingen lenger i tvil om at deres «ansvarlige tilrettelegger» verdsetter innsatsen de gjør.

«Sykehusets helter» står det på bildet han åpner sine foredrag med. Bildet er av kirurger i hvit frakk. På det neste bildet er det en rørlegger, også han med merkelappen sykehusets helter.

– Rørleggeren, og mange andre yrkesgrupper på sykehus har en viktig rolle som tilrettelegger for behandlingen. Det betyr ikke at de andre er mindre verdifulle, vi er nødt til å ha dem også.

– Hvis ikke rørleggeren holder vann og avløp i orden, så får ikke kirurgene operert.

GÅR TETT PÅ: Per Bleikelia går daglige runder på sykehuset. Her retter han på distinksjonene til ambulanselærling Hilde Bråten.

HAN ER YDMYK når det gjelder sin egen rolle i sykehuset.

– Jeg lærte noe av en hotelldirektør på Geilo for mange herrens år siden. «Jeg bryr meg ikke om gjestene, jeg bryr meg kun om de ansatte,» sa han. Er'n sprø, tenkte jeg. Men han fortsatte: «Det er de ansatte som møter gjestene – og hvis jeg har fornøyde ansatte, så blir gjestene fornøyde. Det hjelper lite om én gjest blir fornøyd av å treffe meg.»

– Her på sykehuset gjelder dette enda mer, for jeg kan ikke gjøre noe med helsa til pasientene. Jeg har bare et førstehjelpskurs.

Sykehusdebatten er ofte preget av kamp om posisjoner og penger. Hva slåss de om på Ringerike sykehus? En telefonrunde til fagforeninger og ansatte gir magert resultat. Ingen har et vondt ord å si om Bleikelia og hans måte å lede sykehuset på.

– Jeg tenkte at det må gå an å drive et sykehus uten negativ omtale på forsida av avisene hver dag.

Det betyr ikke at mannen er konfliktsky.

– Uenigheter er allright. Konflikter er noe dritt.

ANSATTE SOM SPØR om de får kutt i budsjettene og må tenke på sparetiltak til neste år, har fått klar beskjed:

– Jeg fikk spørsmål om det her om dagen, og da sa jeg nei, du skal ikke spare penger, du skal ta deg av pasienten. Jeg holder alle budsjetter, men regnestykkene er mitt problem. De ansatte skal bare ha ett fokus, det er pasienten.

Bleikelias hjerte banker heftig for sykehuset og livet som utspiller seg der, og han er ikke redd for å vise følelser. Da en av kirurgene nylig kom til ham og sa: «Jeg tror det kommer til å gå bra med denne pasienten, vi klarer å redde ham,» så kjente direktøren at det sprenget bak øynene – og han blir igjen blank i blikket når han gjenforteller episoden.

– Jeg elsker jobben min og jeg elsker de som jobber her, sier han – og skynder seg å tilføye: – Men jeg elsker ikke med dem.

RELASJONER SKAL SKAPES i fredstid, er en av grunntesene i Bleikelias ledelsestenkning. Derfor er de daglige rundene på sykehuset så viktige, understreker han.

– Et lite nikk eller smil når jeg møter folk i korridoren, kan være nok til å skape den forbindelsen som gjør at hvis det er ett eller annet, så vil vedkommende spørre om jeg har to sekunder.

Og Bleikelia har langt mer enn to sekunder hvis det trengs. Småting tar han på sparket, ellers avtaler han et møte.

– Da sier jeg ikke om to dager, da prioriterer jeg det, og vi tar det i dag.

– Noen trodde at ledelse kunne gjøres fra hytta på Geilo og via en pc, og være litt på Skype og sånn. Men skal du ha et godt forhold til dine folk, må du være til stede.

1955

◉ Født på Hønefoss i Buskerud.

1977

◉ Begynte på Politiskolen i Oslo.

1993

◉ Rådgiver for FN i Gaza og New York.

2003

◉ Topplederutdanning i Helsetjenesten.

2004

◉ Ledet Norges innsats etter tsunamien.

2009

◉ Alvorlig sykdom med store ettervirkninger.

2012

◉ Direktør for Ringerike sykehus i Buskerud.

VEIEN TIL Å BLI sykehusdirektør har vært mangslungen. Som 20-åring søkte unge Bleikelia seg til Politiskolen.

– Jeg er bygd for fart og spenning, hele jeg, så det passet godt å bli politi. Men det var også det at jeg ble gift da jeg var 20 år. Hva gjør du da? Jeg tenkte at etter politiskolen så får jeg jobb, og det vil være et trygt liv.

Politibetjenten ble etter hvert instruktør og avdelingssjef ved Politihøgskolen og senere rekruttert til FN i New York. Derifra gikk turen videre til Midtøsten der han hadde ansvar for å trene opp palestinske sikkerhetsstyrker, og deretter bar det inn i jobb på Radiumhospitalet før han ble helsebyråkrat.

Jobben som ekspedisjonssjef i Helse- og omsorgsdepartementet var en god skole i å forstå forholdet mellom politikk og operativ drift, så Bleikelia bruker ikke energi på å irritere seg over politiske vedtak.

– Jeg lærte en gang at hvis hesten er urolig, så må rytteren sitte i ro. Det er litt svingninger i helsevesenet. Da gjelder det å ha en langsiktig

tenkning på hvor vi vil og hvorfor vi vil det, og så må du holde fast ved strategien, ikke begynne å nappe i tøylen. Jeg kan ikke ri, men jeg har skjønt det.

DET STORE TAKTSKIFTET i Per Bleikelias liv kom da han selv ble alvorlig syk for sju år siden. Fra å være aktiv maratonløper og konkurrere på ski, ble han totalt passivisert og sittende i rullestol.

– Plutselig kunne jeg ikke gjøre noen ting.

I sin fortvilelse ringte han en bekjent på Ringeriksbadet og spurte om hjelp. Her fikk han både hjelp og omsorg, støtte til å komme seg ut i bassenget, inn i dusjen og en tekopp etter badet.

– En dag jeg satt i rullestolen i resepsjonen, kom ei dame og tok meg på hodet og spurte om jeg hadde hatt det morsomt i dag. Det var sikkert godt ment, men da gikk det opp for meg at folk trodde jeg var dum i tillegg.

Depresjonen som fulgte i kjølvannet av sykdommen, var likevel det verste, forteller han. Tvilen og usikkerheten om egen framtid, ensomheten, telefonen som hadde sluttet å ringe.

SJEFENS HELTER:
Foran fra venstre
Britt Inger Liahagen,
Per Bleiklia,
Ingeborg H. Rinnaas,
Rune Rindal. Bak
fra venstre Reidar
Aasheim, Nils Rune
Nilsen, Øystein
Kilde.

BARE FØRSTEHJELP:

– Jeg kan ikke gjøre noe med helsa til pasientene. Jeg har bare et førstehjelps-kurs.

– Men jeg gikk ikke til psykolog, altså. Jeg er gift med en psykolog. Og så gikk jeg til meg selv, tenkte og filosoferte.

– *Hvordan har sykdommen forandret deg og livet ditt?*

– Jeg ble en veldig mild utgave av meg selv. Og jeg kan ikke løpe som jeg gjorde før, men jeg kan gå og gå på ski, lenge og rolig. Konkurransinstinktet forsvant. Nå er jeg veldig fornøyd med å gå.

OM TEMPOET ER LAVERE, er intensiteten i Bleikelias liv fortsatt høy. Han anslår arbeidsuken til 60 timer, men jobben er en vesentlig drivkraft for familielivet, mener firebarnsforen. Hans to eldste døtre er for lenge etablert med egne familier. Datter nummer tre var i startgropa for å starte med studier, men etter innspill fra far har hun nå tatt et gi faen-år først, mens yngstemann går første år på videregående.

Klokka halv seks kommer far Bleikelia hjem fra jobb.

– Jeg er inne i ti minutter, henter bikkja og tar

Noen trodde at ledelse kunne gjøres fra hytta på Geilo og via en pc, være litt på Skype og sånn.

henne med på en tur. Jeg er ekstremt opptatt av den bikkja. Hun heter for øvrig Filippa K. K-en står for Karin, kona mi som er svensk.

– Etter turen tar jeg en tur på sjukehuset for å se åssen det går.

– *Hver dag?*

– Ja, hver dag.

DAGENE SOM SYKEHUSDIREKTØR er snart talte. Per Bleikelia har gitt seg selv maks fire år på å finne sin etterfølger.

– Det er viktig å få inn yngre krefter, men du kan ikke bare hente en 35-åring i lyseblå skjorte til en jobb som dette. Du skal hente en person som vil. Ledelse er ikke noe du blir dømt til.

I Bleikelias pensjonistdrøm ligger blant annet en drøm om en gård i Hallingdal.

– Jeg bodde her oppe i en periode da vi bygget den nye sjukestugu. Det var helt fantastisk å våkne til disse fjellene. Se doggen som lå der, se sola komme, sier han drømmende.

Den poetiske talemåten faller naturlig for ham. Interessen for lyrikk har han hatt siden han var smågutt.

– Jeg ble kalt for Proffen, og jeg var vel en raring. Det er ikke så mange sju-åringer som leser dikt. Det er en av hobbyene mine fortsatt det, å lese dikt.

– Jeg har skrevet mye også, men ikke de siste årene. Når jeg blir pensjonist og flytter opp i Hallingdal, skal jeg spise mer småmat, gå i fjellet og skrive. Når jeg blir riktig gammel, skal jeg begynne å røyke. Og så håper jeg Karin kjører meg på gamle hjem, hun er jo ti år yngre enn meg.

! Det kommer endringer i vilkårene til LOfavor Kollektiv hjemforsikring gjeldene fra 1. januar. Vi sender deg et brev om hva endringene innebærer i desember. Du kan også lese mer om endringene på lofavor.no/forsikring

Julen byr på ribbe og pinnekjøtt, glitrende juletrær og koselige kvelder med levende lys. Vi synger julesanger, drikker gløgg og åpner gaver. Samtidig er også julen høytid for brann, med hele 50 prosent flere branner i desember enn ellers i året.

- I følge statistikken øker brannfaren i høytiden, særlig uken mellom julaften og nyttårsaften. Brannene oppstår gjerne i stua eller på kjøkkenet, og dette har med menneskelig aktivitet å gjøre sier administrerende direktør i Norsk Brannvernforening, Dagfinn Kalheim.

Her er noen enkle tips for en tryggere julefeiring

- Hold brennbart materiale langt unna stearinlysene og sørg for at asken i peisen er helt død før du kaster den i søpla.
- Vær påpasselig med kjøkkenvifta. Filteret skal være rent og pent - ikke fullt av fett som kan bidra til at en brann på kokeplaten raskt sprer seg gjennom huset.
- 40 prosent av alle boligbranner skyldes elektrisitet, der halvparten oppstår på grunn av feil bruk, og den andre halvparten på grunn av feil på anlegget. Pass på komfyren, ikke tørk tøy

på panelovnene, og ta en titt i sikringsskapet for å være sikker på at det ikke er varmgang, oppfordrer Kalheim.

- I julen drikker vi mer alkohol enn ellers i året, og med det senkes aktsomheten. I nesten 50 prosent av dødsbrannene de siste 10 årene har alkohol vært involvert.

- Det aller viktigste er at du har nok røykvarslere i boligen, og at du har et slukkeapparat tilgjengelig påpeker Kalheim. Begynner det å brenne, er det viktigst å redde liv. Fra en flammebrann oppstår, tar det ikke mer enn tre til syv minutter til full antenning. Da teller hvert sekund.

▶ Visste du dette om innboforsikringen din?

- Du har innboforsikringen – LOfavor Kollektiv hjem som del av medlemskapet
- Den har ingen øvre forsikringssum
- 20% av medlemmene har flere innboforsikringer. Har du annen innboforsikring bør du si opp denne så du slipper å betale dobbelt.
- Har du hus, må du i tillegg ha en husforsikring. Vi anbefaler LOfavor Husforsikring. Da får du ett oppgjør, èn kontaktperson og èn egenandel.

FOTOREPORTASJEN: | REISEN TIL JULESTJERNEN

Reisen til scenen

Når sceneteppet går opp, kan kostymesyerne gå hjem. Da har de laget mer enn 250 kostymer til Reisen til julestjernen.

FOTO: ANITA ARNTZEN TEKST: SIDSEL HJELME

Over en million små og store har sett *Reisen til julestjernen* på Nationaltheatret siden den første gang ble satt opp i 1924. I år settes den opp i nypusset fasong, og det krever nye kostymer til, 24 skuespillere og 40 barn.

På kostymeavdelingen omskapes fargerike skisser til kjoler og kapper, pelser og frakker, sko og knappestøvler. Her står håndverket i sentrum, parret med fantasi, idérikdom og arbeidsglede.

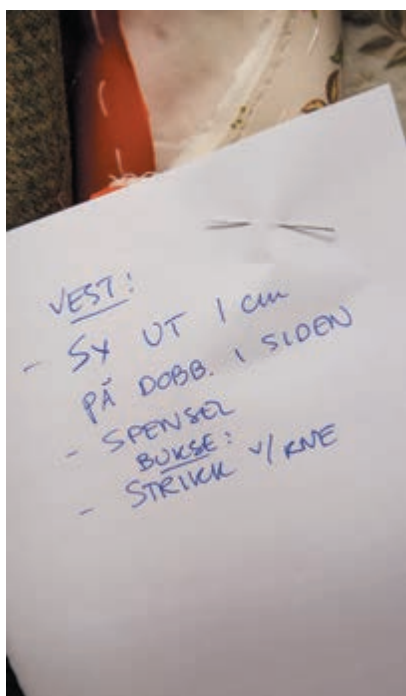
Kostymearbeid handler ikke bare om utseende. Det må tenkes funksjonelt både i materialvalg, snitt og sammenføringer: Kostymene må ikke være for varme i det skarpe scenelyset, de må kunne røskes av i raske skift, og sømmene skal tåle både kollbøtter og håndgemeng på scenen – og mange, mange skift. Og så er det budsjettene: Hvordan finne et billig stoff som ser ut som tung silke?

Oppe under taket i teaterbygningen jobbes det på spreng til teppet går opp.

2

3

1 Kostymedesigner Katja Ebbel Frederiksen og tilskjærer Raket Melvær Berge diskuterer farge- og materialvalg.

2 Mange hender er i sving når skuespiller Espen Alknes prøver kongekappen. Fra venstre Katja Ebbel Fredriksen, kostymesyerne Ingvil E. Toft, Maria Jansson og skredder Connie F. Knapstad. I bakgrunnen påkleder Robert Andresen, Raket Melvær Berge og kostymesyer Magny Hammersbøen.

3 Per Christian Ellefsen spiller Julemannen, og den omfangsrike jukseposen må sitte godt.

❶ Snart går teppet opp. Påkleder Robert Andresen sørger for at kongekrone og -kappe er klare på sidescenen.

❷ Over 40 barn er med i forestillingen. Marthe Andreassen er en av barneassistentene som sørger for at Isac Klouman og de andre små er på rett sted til rett tid etter at maskør Ingunn Schumann Mosand er ferdig med jobben.

❸ Mellom et selkostyme og et kaninhode venter Hanne Skille Reitan på å entre scenen som heksens datter i rosa juksefels.

❹ Fra sidescenen følges forestillingen med argusøyne.

4

SLIK BLIR DU KOSTYMESYER

⦿ Vg1 design og håndverk, Vg2 design og tekstil og to år som lærling i bedrift fører til svennebrev.

⦿ Kostymesyerer arbeider i fjernsyn, ved opera, teater, film, dansegrupper og revyer.

Mange som jobber på kostymeavdelingene har også annen bakgrunn, for eksempel i kjole- og draktsøm, som skredder, eller universitets- og høyskoleutdanning i tekstil eller design.

FILM- OG TEATER- TEKNISK FORENING

⦿ Landsdekkende forening i Fagforbundet, organiserer blant teknisk og administrativt ansatte på teatrene. Dette omfatter blant annet kostymemakere, maskører, påkledere, lyd- og lysteknikere og scenearbeidere.

Spesialsyddde støvler krever sin mann. Påkleder Robert Andersens jobb er også å være «avkleder» når kongen, Espen Alknes, skal ut av støvlene.

Donald Trumps seier i USAs presidentvalg sjokkerte valgekspertene, skapte ny usikkerhet i verdenssamfunnet og begeistret høyrepopulister og nasjonalister i mange land.

Ringvirkninger etter Trump-seier

HANS OLAV LAHLUM

Historiker og forfatter, SV-politiker, kommentator og debattant.

Kanskje bedret valget mobiliseringspotensialet for de rødgrønne i Norge før neste års stortingsvalg. Men definitivt gir det grunn til ettertanke for den politiske eliten også i ulike vesteuropeiske land.

2016 har vært et politisk jord-skjelvsår på begge sider av Atlanterhavet – og innenfor begge de store partiene i USA. Likevel var de alle fleste ekspertene mandag 7. november samstemte på at året ville slutte med en tilbakevending til normalen ved at demokratenes kandidat Hillary Clinton ble valgt til president. Slik gikk det ikke, selv om Clinton til slutt fikk to millioner flere stemmer enn sin motkandidat. Meningsmålingene hadde undervurdert styrken til motkandidaten Donald Trump med 1,5–2 prosent nasjonalt, og med mye mer i den lille gruppen viktige vippestater som avgjorde presidentvalget. Clinton og demokratenes problemer viste seg enda større enn ventet i «rustbeltet» av gamle industristater med stagnert økonomi og alt overveidende hvite velgere. Og Donald Trump viste seg uventet kapabel til å utnytte det.

Bare 46 prosent av velgerne som møtte opp, og 25 prosent av de stemme-

berettigede, stemte på Donald Trump og gjorde ham til USAs 45. president. Underlagstallene viste et politisk polarisert land, som i betenkelig grad er splittet på kryss og tvers. Et klart flertall av kvinnene stemte på Clinton, mens de fleste menn stemte på Trump. Velgerne i byene stemte på Clinton, og velgerne i landdistriktene på Trump. Hvite velgere stemte på Trump og ikke-hvite på Clinton. Velgere med høyere utdanning stemte på Clinton og velgere uten på Trump. Og et klart flertall av velgere under 40 år stemte for Clinton, mens et flertall av de over 50 stemte for Trump. Donald Trump tilkjennega i sin takketale et ønske om å være en president for hele folket. Hva vi vet om velgerne hans, tyder på at det blir krevende.

DE TO FØRSTE UKENE etter valgnatten ble paradoksale og urovekkende. Mange tusen mennesker som hadde vært kritiske til at Trump truet med å demonstrere mot valgresultatet, tok til gatene for å demonstrere mot valgresultatet. Trump svarte i sin tur med å harselere over kritikerne som ikke ville akseptere resultatet. Polarisingen for og mot den nye presidenten har kort sagt foreløpig bare tiltatt, og ble styrket av de første listene over hans utnevnelser.

Trump er en mann med mange sterke meninger, men samtidig også en mann med tidvis raskt skiftende meninger. Legg til at han aldri før har vært folkevalgt politiker på noe nivå, og at det på mange områder er usikkert hvor langt republikanske politikere i Kongressen vil støtte Trumps forslag, så blir resultatet en større usikkerhet om politikken til den nye presidenten enn noen gang før i USAs moderne historie. Trump vil garantert reversere mange av de miljøverntiltakene Obama

◀ Trump er en mann med mange sterke meninger, men samtidig også en mann med tidvis raskt skiftende meninger.

har iverksatt, men kommer nok til makten for sent til å kunne stanse Paris-avtalen. Han vil trolig angripe Obamas helsereform, men neppe avskaffe den helt. Han vil forsøke å stimulere næringslivet gjennom skattelettelser, men det er usikkert hvor store kuttene vil bli. Og han vil iverksette hardere tiltak mot illegal innvandring, men får neppe bygget den lovede muren mot Mexico.

Presidenten har videre fullmakter i utenrikspolitikken, men usikkerheten om hva som vil bli effekten, er også der stor. Trump vil øke presset på andre Nato-land om å betale mer av regningen, men vil neppe sprengte Nato. Han ønsker et USA som er mer restriktivt med militære operasjoner i andre land, men har samtidig gått svært langt med trusler om bruk av militærmakt mot terrorister som truer USA. Økonomisk ønsker Trump mer proteksjonisme til beskyttelse av amerikansk landbruk og industri. Faren for en handelskrig mot Mexico, kanskje også mot Kina, er overhengende. Uansett vil vi se et USA

som er mindre samarbeidsorientert og mer opptatt av nasjonale egeninteresser.

BERNIE SANDERS TIL TROSS: Sentrum og tyngdepunktet i amerikansk politikk ligger fortsatt et godt stykke til høyre for det norske. Også de aller fleste politikere i det norske Høyre syntes å sympatisere med Hillary Clinton. I det andre regjeringspartiet ble det imidlertid en stadig større sympati for Trump. Det gjenstår å se i hvor stor grad president Trump nå vil bli en ledestjerne for grasrotaktivister og statsråder i Frp – og i hvor stor grad hans politikk vil bli en del av den norske valgkampen neste år. For den norske venstresiden blir Trump uansett et fiendebilde som kan bidra til økt engasjement og mobilisering frem mot stortingsvalget.

Norge er et samfunn med en annen styreform og et annet valgsystem enn Storbritannia og USA, men viktigst har

vi et langt mindre polarisert samfunn med langt mindre sosiale forskjeller. Man bør derfor være forsiktig med å generalisere hit, verken fra Brexit-avstemningen i Storbritannia eller presidentvalget i USA. Årets to valg sjokk gir likevel grunn til ettertanke for den politiske eliten, også i Norge. Et tydelig signal både fra Brexit-avstemningen og presidentvalget i USA handler om en voksende misnøye fra en frustrert middelklasse – mot en politisk elite som raskt mister oppslutning hvis den snakker over hodet på «folk flest» og ikke i tilstrekkelig grad leverer resultater relevante for deres hverdag.

En tankevekkende påminnelse er også velgergevinsten som motstand mot innvandring og mistillit til det politiske etablissementet kan gi for høyrepopulistiske partier og bevegelser. Den vestlige verden står overfor en bredere og mer truende høyrepopulistisk bølge enn noen gang før i etterkrigstiden.

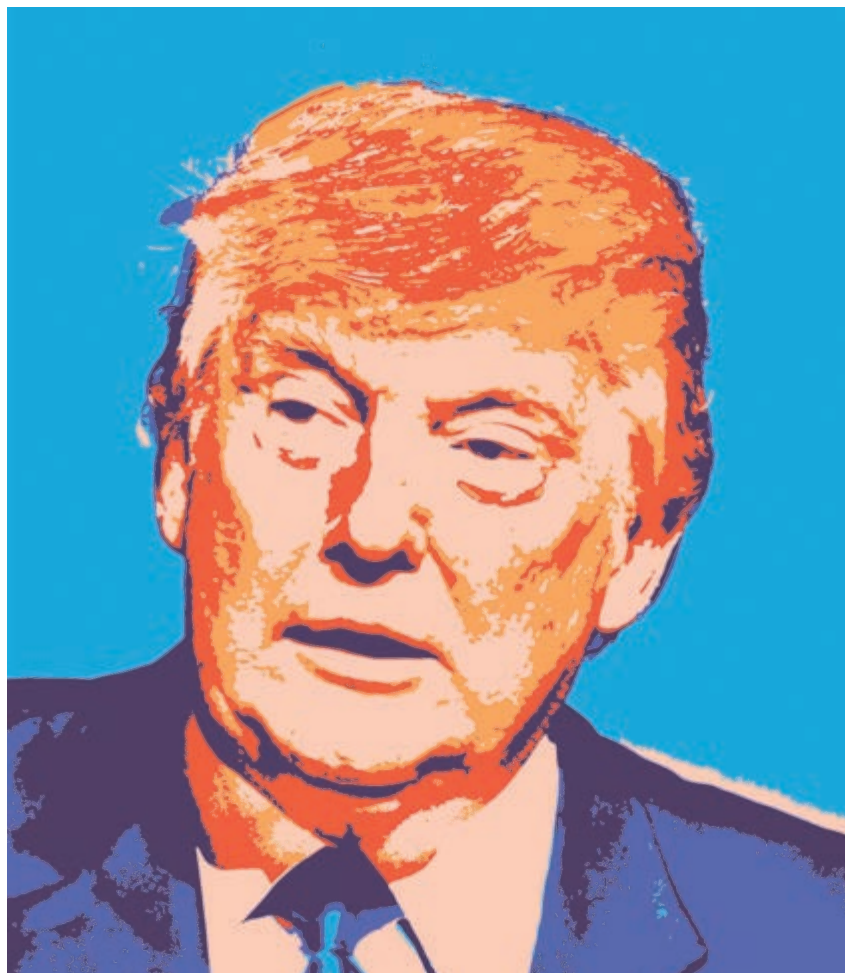

FOTO: PIXABAY

Debatt

Dette er lesernes egne sider for korte innlegg om aktuelle temaer, maks 4000 tegn inkludert mellomrom. Vi forbeholder oss retten til å kutte i manuskriptene. Navn og adresse må oppgis, også når navnet ikke skal offentliggjøres i bladet.

Send debattinnlegg til debatt@fagforbundet.no eller i posten til Fagbladet, postboks 7003 St. Olavs plass, 0130 Oslo.

FOTO: COLOURBOX

ORGANISASJON

Nei til hoppssponsing

DET VAR MED UNDRING jeg leste at LO ønsker å sponse hopplandslaget.

Jan Olav Andersen fra El og It Forbundet, Mimmi Kvisvik fra FO og Lars Johnsen fra Transportarbeiderforbundet stemte nei til forslaget om at LO skulle inngå en avtale med Norges Skiforbund. Avtalen varer i tre år, med en ramme

på ti millioner kroner i året.

Jeg synes det er merkelig at LO skal sponse toppidrettsutøvere. Det fins vel andre som trenger mer hjelp og støtte enn de som er så spreke at de driver med toppidrett?

De som stemte nei til denne avtalen, har min støtte.

*Helge Viken,
tidligere brannmann*

HELSE

Raserer tannhelse-sektoren

REGJERINGEN VIL OVERFØRE

tannhelsetjenesten fra fylkeskommunen til kommunen. Forslaget mangler helsefaglig grunnlag, og vil svekke tjenesten.

Forutsetningen for forslaget var etablering av store, robuste kommuner. Frivillige sammenslåinger peker mot 390 kommuner, få av dem store og robuste.

Bakgrunnen for fylkesvis organisering var ønske om enhetlig praksis og etablering av tyngre fagmiljøer. Tannhelse ble nedprioritert i kommunene, og forebyggende arbeid forsømt.

I dag har vi en vel fungerende tannhelsetjeneste med enhetlig tilbud uavhengig av kommuneøkonomi. Det er etablert gode

fagmiljøer og investert betydelig i store klinikker.

Tilbakeføring til kommunene vil rasere dette. Topp moderne klinikker får overkapasitet, og mindre kommuner må etablere egne klinikker, eller overlate ansvaret til private.

Vi forstår ikke at de samme politikerne, med kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner i spissen, som sentraliserer sykehus for å sikre faglig kvalitet, nå vil rasere miljøer i tannhelsesektoren som det har tatt lang tid å etablere.

Den norske tannlegeforening, Tannhelsesekretærenes forbund, Norsk Tannpleierforening og Fagforbundet

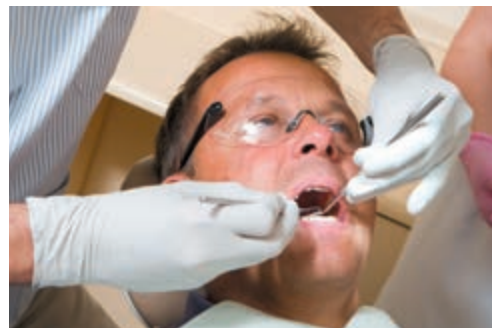

FOTO: COLOURBOX

ARBEIDSMILJØ

Hvem kan vi stole på?

MED STOR UNDRING OG FRUSTRASJON leste jeg historiker Harald Berntsens innlegg som referer til landsmøtet til Norsk Jernbaneforbund, i Klassekampen 29. oktober.

De som var til stede, fikk høre fra LO-leder Gerd Kristiansen og Arbeiderpartiets leder Jonas Gahr Støre at de ikke kommer til å reversere den liberale arbeidsmiljøloven som Erna Solberg og Siv Jensen har fått gjennomslag for under sin tid i regjeringskontorene.

Dette må jeg virkelig si er et slag under beltestedet for fagbevegelsen. Er dette å invitere til samarbeid? Det vi til tider kan oppleve i de lokale fagforeningene, er at vi er gode

samarbeidspartnere når det er valgår.

Det er meget historieløst når vi ser hvilken massemonstring fagbevegelsen gjorde i januar 2015 – nettopp imot forslaget til liberalisering av arbeidsmiljøloven.

I slutten av 1880-årene ble Arbeiderpartiet stiftet for å organisere arbeidstakerne og fagbevegelsen til kamp for et mer rettferdig og sosialistisk samfunn. Arbeiderpartiet og LO har gjennom et nært fagligpolitisk samarbeid jobbet for generelle velferdsordninger og sosiale rettigheter. Dette nære samarbeidet skal vi ikke undervurdere.

Jørn Eriksen, nestleder Fagforbundet Ringsaker

POLITISK STREIK: Titusener av fagorganiserte over hele landet demonstrerte mot regjeringens forslag til endringer i arbeidsmiljøloven for snart to år siden.

BOLIGPOLITIKK

Lokalpolitikerne må regulere boligmarkedet

FAGFORBUNDET UNGDOM ønsker en boligpolitikk som går lengre enn gode tiltak som studentboliger og boliger til unge. Vi må ha en boligpolitikk som i større grad er villig til å regulere boligmarkedet i unges favør. Vi ønsker oss en politikk som reserverer boliger til salg for unge og som gir unge en reell mulighet til å etablere seg på markedet.

For å oppnå dette, trenger vi hjelp av våre politikere. Vi må ha lokalpolitikere som ønsker å fatte de politiske vedtakene som vi trenger for å slippe de unge, enslige inn i boligmarkedet, uten

at de må ha en partner for få det til.

Samtidig må det arbeides for et treparts-samarbeid mellom kommuner, boligbyggelag og Husbanken. Utnytter kommunene den rollen og muligheten de har gjennom plan- og bygningsloven, kan de være med på å styre utviklingen i riktig retning.

Eie eller ikke eie er det som skaper det nye klasseskillet i samfunnet vårt. Forskjellene vil bare bli større, dersom ikke politikerne fatter vedtak som bremser utviklingen.

Uttalelse fra Fagforbundet Ung

HVERDAGSGLIMT

Skolebussen

DAGEN ER OVER. Utenfor skolen vrimler det av elever. Noen på hjemvei, mens andre er på vei til trening eller skolefritidsordning.

Den daglige skolebussjåføren Jarl, har fri i dag. Han har transportert elevene i årevis, og kjenner alle. Denne uka blir annerledes; Jarl skal på kurs, og jeg skal være hans stedfortreder.

Jeg møter glade ansikter med stemmebruk i toneregisterets komplette meny. Grove, hese, lyse, de fleste med utestemme, men også noen forsiktige, de som klarer seg med innestemme. Glede, latter, skråll og skrik om hverandre, uttrykt av sitt innerste ønske om å være akseptert, bli sett og være populær. En blanding av kortvokste, lange, tynne, mørke og lyse individer.

Motorlyden fra skolebussen høres godt. Mercedesen. Den blå. Mange skal med. Dørene åpnes og inn stormer fellesskapet, ofte etter styrke og rang. De eldste først, helt bak til baksetet, så den ene etter den andre. Med ranselen på skrå over skuldra og skotøy som rekker godt oppover leggene. Strikkelua langt ned i panna og mange med gult reflekstrekk over ranselen. Smilene er der. Noen hilser høflig og beskjedent, en del mangler tenner, men smiler allikevel og forteller meg om tannfeen. Andre ser meg ikke der jeg sitter i førerstolen og forsøker en hilsen. Det er de heldige som i trygghet kan entre den blå bussen.

Andre på sykkel er ikke like trygge, eller de som balanserer på veiskuldra for å unngå trafikken. Privatbiler som kjører elever er også med på å skape virvar på kryss og tvers. Det er et sjansespill å være skoleelev og ferdig med skoledagen.

ILLUSTRASJON: COLOURBOX

De unge elevene har plassert seg i bussen og venter på at klokka skal bli ti over. Da kjører den. Det vet alle.

– Du må vente, jeg har glemt ranselen. Ikke kjør fra meg!

Et lite medmenneske løper ut av bussen, over skoleplassen i hundre for å hente sitt gjenglemte.

– Sjåfør! roper en annen. – Gunnar har ikke sikkerhetssele på!

Oi! I kampens hete har jeg glemt å minne dem om den viktige sikkerhetssele, og jeg griper mikrofonen.

– Har alle sikkerhetssele på? spør jeg. – Jaaa! svarer de i kor.

– Kjører! Også den beskjeden er flerstemt.

Jeg betrakter dem i speilet, men ser ikke rumpetrollene som svirrer usynlig omkring; de som er årsaken til at det er vanskelig å sitte stille særlig lenge. De eldre guttene konkurrerer med sin kule sjarm om å sitte nærmest Lotte – hun i åttende klasse som triller klassekameratene rundt fingeren med smil og ti rød-lakkerte fingerneglar.

Så hører jeg samtaler om Volvoer som sladder på riksveien, som spoler veibanen og etterlater seg

kunstneriske avtrykk i asfalten. Den blå røyken har bevist usynlige hestekrefter.

John Deere er populær. En gutt forteller om traktoren med kjettinngjer i lenkeform på tvers og på langs. Og om motorsaga til pappaen og kløyvemaskinen til naboen. Om ved som kjøres til hus av traktoren med frontlesser og varme i setet.

Samtaler om Addexio og elektroniske spill som også eksisterer i elevenes begeistrerte og engasjerte hverdagsliv, er ikke like lett å forstå seg på for en sjåfør i bestefaralder.

Så senser jeg det såre, det vonde. Den glade gutten eller jenta som ikke lenger bor sammen med begge foreldrene. Det er smertefullt å høre på, så lett å kritisere, men det er et lite menneske som sliter og lider med usikkerhet og vanskelige tanker. Jeg føler med dem.

Samtidig høres musikk fra nettbrettet til Cecilie; Slalåm, den populære melodien til Marcus og Martinus.

En ny skoledag går mot slutten, og sistemann forlater bussen.

– Ha det, sjåfør!

Håkon Repstad

Mellom oss

OMSORG | SAMHOLD | SOLIDARITET

NY I FORBUNDET

Jolanta Andrusoviciene (25)

JOB: Assistent i Bjordal barnehage, Høyanger kommune

Medlem siden november 2016.

– Hvorfor meldte du deg inn i Fagforbundet?

– Jeg har bare 40 prosent stilling og vil gjerne jobbe mer. Jeg har bedt om å få flere timer, men det er en liten barnehage, og det har ikke vært mulig å få større stilling.

– Hvilke forventninger har du til medlemskapet?

– Jeg har jobbet tre år i barnehagen, men ikke meldt meg inn før nå. Det var kollegaer som foreslo at jeg skulle melde meg inn. Nå håper jeg at Fagforbundet kan hjelpe meg til å få en større stillingsprosent. Slik det er i dag, tjener jeg for lite i denne jobben.

FOTO: SIDSEL HJELME

354.195

var medlemmer i Fagforbundet 1. november. Det er 6575 flere enn på samme tid i fjor.

+

I DENNE SEKSJONEN:

68

Forsker mener vi må ta et oppgjør med dagens turnuser for å skape en heltidskultur.

72

– Jeg vil være en motstemme til Trump, sier amerikanskfødte fagforbundsmedlem Shelli Lake.

FOTO: PER FLAKSTAD

76

Jeg har et vikariat i tillegg til deltidsstilling. Når har jeg krav på full stilling?

82

Frivillige holder Krøderbanen på sporet, så besøkende kan taffe avsted i levende kulturhistorie.

SKJER I FAGFORBUNDET

14-15/12 LOs organisasjonskonferanse arrangeres på Sørmarka med toppolitikere og fagforeningstopper som innledere.

23-24/1 Samling for turnusveiledere i lokalene til Fagforbundet sentralt i Keyzers gate i Oslo.

25/1 Samling for brukerstyrte personlige assistenter som ønsker å diskutere dilemmaer som denne alternative organiseringen av bistand byr på. Foregår i forbundets lokaler i Keyzers gate i Oslo.

30/1-3/2 arrangeres den første delen av tillitsvalgtutdanningen Fase 3 i 2017 på Sørmarka utenfor Oslo. Del to blir i Bergen 23.-28. april.

9-10/3 Årets Sykehuskonferanse i regi av Fagforbundet går av stabelen i Tromsø.

13-15/3 Nasjonal konferanse for ansatte i ambulanse og AMK-sentraller arrangeres på Storefjell, Gol.

13-15/3 Konflikthåndtering blir ett av temaene når barnepleiere og jordmødre i Fagforbundet samles til sin årlige konferanse på Gol. Også møte med familier i smertefulle kriser, trygge foreldre og trygge barn samt skeive foreldre er tema.

Les mer om aktivitetene på fagforbundet.no

FOTO: KARI-SOFIE JENSEN

MEDLEMMENE I PRIVATE SYKEHJEM STEMTE JA

Fagforbundets 800 medlemmer ved private sykehjem sa ja til det anbefalte tariffoppgjøret.

■ Forhandlingsleder Raymond Turøy syns det er bra at medlemmene har sagt ja.

Siri Follerås (bildet), leder i Fagforbundet Pleie og omsorg Oslo, er først og fremst skuffet over lav deltakelse ved avstemningen.

– Jeg tror ikke medlemmene godtar resultatet fordi de mener det er så godt, men snarere fordi de nå er sikret etterbetaling fra 1. mai, sier hun.

Follerås mener den lave valgdeltakelsen kan skyldes mange år med dårlige oppgjør.

– Jeg er redd folk har gitt opp, og at vi får utmeldelser når de ser at de betaler mer i kontingent enn det de får i generelt tillegg.

Resultatet i det sentrale oppgjøret hvor Fagforbundet og Norsk sykepleierforbund (NSF) forhandlet med NHO Service, gir alle et generelt tillegg på 2000 kroner i året. Minstelønnsatsene øker med mellom 14.000 og 25.000 kroner året.

I tillegg skal det gjennomføres lokale forhandlinger.

RISIKOTILLEGG BLE EN DEL AV LØNNA

■ Fagforbundet og KS har blitt enige om en ny særavtale for ansatte i brann- og redningstjenesten. Fagforbundet er spesielt fornøyd med at risikotillegget fra 1. januar endres fra et timebeløp til et årlig tillegg som en del av årslønna. Det betyr at tillegget også gir pensjonspoeng.

Bestemmelsen om at den første timen ved utrykning er inkludert i

den faste døgngodtgjørelsen for overordnet hjemmevakt, er fjernet. Ved utrykning får mannskapene derfor fra januar betalt fra første time de er i aktiv tjeneste.

Fagforbundet krevde også muligheten for å jobbe opptil 63-timers vakter i helgene, under gitte forutsetninger. KS ville ikke inngå avtale om en slik arbeidstidsordning.

Nasjonale lønnsoppgjør mot ulikhet

→ **DET VIKTIGSTE FOR MEDLEMMENE** i Fagforbundet er trygghet i arbeidsforholdet og at vi forhandler fram gode lønns- og arbeidsvilkår. Vi gjør vårt beste for at dere skal få deres rettmessige andel av verdiskapningen. Det skal synes på lønnsloppen, folk skal ha gode arbeidsforhold, og alle skal ha trygghet for en anstendig pensjon.

Historisk har kollektive, nasjonale tariffavtaler vært grunnpilaren i arbeidslivet. Vi har imidlertid merket presset på disse avtalene, fragmentering og individualisering. Denne høsten har vi hatt flere streiker som ikke har handlet om lønn, men om kompetanse, arbeidstid og om maktforskyvning. Det har vært provoserende språkbruk fra enkelte på arbeidsgiversida. Dette kan de tillate seg fordi de føler at de har støtte for sine holdninger fra Høyre- og Frp-regjeringen. Derfor er det viktig å få en regjering med andre ambisjoner for arbeidslivet.

En annen oppgave har vært å holde fagbevegelsen samlet. I kommuneoppgjøret krevde for eksempel grupper med lang utdanning en egen lønnsrett. Det klarte vi å stoppe. Forskjellene øker, og samla, nasjonale lønnsoppgjør er den beste muligheten til å motvirke denne utviklingen.

EN ANNEN UTFORDRING var en uventet prisøkning. Frontfaget, det vil si lønnsoppgjøret for de ansatte i industrien, har frist allerede 1. april for sine forhandlinger. På det tidspunktet ble prisstigningen anslått til ca. 2,4 prosent, noe som igjen ga en ramme for lønnsstigningen. Det viste seg at prisstigningen ble høyere, i oktober lå den an til å bli 3,7 prosent. Dette må kompenseres i mellomoppgjøret i 2017.

Vi går inn i julemåned med høy arbeidsløshet. Det er forferdelig. Mange har økonomiske problemer som blir ekstra synlige i ei tid hvor noen kan bruke store summer på gaver, mat og reising.

Jeg ønsker alle ei riktig god jul, men det er på sin plass å minne om Fagforbundets verdier; omtanke, solidaritet og samhold.

«Hvis det viser seg at prisstigningen blir så høy, må dette kompenseres i mellomoppgjøret i 2017.»

Forsker: – Vi må ta et oppgjør med deltidskulturen

– Dagens turnuser i helsesektoren gir en deltidskultur. Skal vi få flere fulle stillinger, må vi ta et oppgjør med den kulturen, mener forsker Kari Ingstad.

TEKST: PER FLAKSTAD FOTO: SISSEL RASMUSSEN

Heltid og fulle stillinger handler ifølge forsker Kari Ingstad om å organisere arbeidet annerledes. Skal vi klare det, må vi ta et oppgjør med den organisasjonskulturen som eksisterer i dag, mener forskeren som også er redaktør av den ferske boka «Turnus som fremmer heltidskultur».

Hun illustrerer problemstillingen ved å fortelle hva som skjedde da hun spurte de tillitsvalgte på en mannstung industribedrift med turnus hvordan de klarte å organisere arbeidet slik at de bare hadde fulle stillinger.

– De forsto ikke spørsmålet, sier hun. – For dem var det helt utenkelig at det gikk an å organisere arbeidet i noe annet enn hele stillinger.

STIKK MOTSAIT

Hun har også spurt ansatte i politiet, og der fikk hun høre at folk som ønsket å jobbe deltid, ble sett på som et problem, for da er det vanskeligere å få turnuser til å gå opp.

I helsesektoren er det stikk motsatt. Over halvparten av helsefagarbeiderne og ansatte uten formell kompetanse jobber deltid. De som

ønsker å jobbe mer, blir møtt med argumentet om at det er umulig å få turnusene til å gå opp uten omfattende bruk av små stillinger. Ifølge tall fra Arbeidsforskningsinstituttet ønsker mellom 35 og 50 prosent av de deltidsansatte i helsesektoren en større stilling.

DELTID AVLER DELTID

– På 1990-tallet ble det avdekket at mange ufrivillig hadde små deltidsstillinger. Siden har både myndighetene og partene i arbeidslivet jobbet aktivt med dette, men det er først de siste tre–fire årene vi begynner å se en viss framgang, sier Fafo-forsker Leif Molland, som er en av de ti forfatterne i boka.

– Vi begynte å se framskritt da vi gikk fra å bekjempe ufrivillig deltid til å tenke heltidskultur. Deltid avler deltid, og for å komme videre, må vi erkjenne at også frivillig deltid representerer et problem i helsesektoren, sier Molland.

ARBEIDSGIVER VIL HA STYRINGSRETT

Både arbeidstaker – og arbeidsgiverorganisasjoner er enige om at målet er flere på heltid og færre på deltid. Men de er uenige om virkemidlene.

Arbeidstakerorganisasjonene vil ha innfly-

NY ORGANISERING:

– Vi må ta et oppgjør med dagens organisering av omsorgsarbeidet hvis vi skal klare å skape en heltidskultur, mener forsker Kari Ingstad som er redaktør for den ferske boka «Turnuser som fremmer heltidskultur». Illustrasjonsfoto

telse over turnusene og vil ikke uten videre være med på økt helgebelastning for de ansatte.

Arbeidsgiverne ønsker større styringsrett over turnuser og at de ansatte får mulighet til å jobbe oftere helger.

– Helgearbeid er kontroversielt, men skal vi komme videre, trenger vi at arbeidstakerorganisasjonene legger bort gamle prinsipper. De virker hemmende når de lokale partene skal sette sammen turnuser, sier arbeidslivsdirektør Anne Turid Wikdahl i Spekter. Hun blir imøtegått av lederen i YS-forbundet Delta, Erik Kollerud.

– Det går an å presse prinsipper når oppgavene skal løses, men det fins samtidig en grense for ubekvem arbeidstid, mener han.

Dagens turnuser gir en deltidskultur.

KARI INGSTAD, FORSKER
OG REDAKTØR AV BOKA
«TURNUS SOM FREMMER
HELTIDSKULTUR»

– SOSIALISERES INN I DELTID

– Dette handler om å organisere arbeidet slik at vi ikke får uforholdsmessig store belastninger på de ansatte. Men vi skal heller ikke glemme at de som mottar tjenestene, er mennesker i en sårbar situasjon. Derfor må vi organisere arbeidet slik at kvaliteten blir best mulig gjennom hele uka. Da snakker vi om en forsvarlig grunnbemanning og en turnus som gir de ansatte kontinuitet, og beboere og pasienter stabilitet, sier Fagforbundets leder, Mette Nord.

Kari Ingstad mener kommuner og virksomheter må bli flinkere til å lyse ut fulle stillinger. Det er Mette Nord enig i.

– Ofte er de små stillingene rekrutteringsstillinger, og ved å ansette nyutdannede

ØNSKER MER HELTID: Forsker Kari Ingstad er redaktør for boka "Turnuser som fremmer heltidskultur", og hun håper den kan bidra til å etablere en heltidskultur i blant annet helse- og omsorgssektoren.

FOTO: PER FLAKSTAD

helsefagarbeidere sosialiserer vi dem inn i en deltidskultur, sier forbudslederen.

HVEM SKAL BESTEMME TURNUSENE?

Arbeidsgiverorganisasjonene KS og Spekter støtter arbeidstidsutvalgets innstilling om at arbeidsgivere skal kunne bestemme turnuser, mens arbeidstakerorganisasjonene ønsker involvering og medbestemmelse.

– Noen syns vi utfordrer hele den norske modellen, med trepartssamarbeid mellom myndighetene, arbeidstakere og arbeidsgivere, og det mener vi er tatt litt ut av proporsjonene. Vi ønsker å samarbeide, men i de tilfellene der partene ikke blir enige, så må arbeidsgiver, som har ansvaret, skjære gjennom og bestemme, mener Anne Turid Wikdahl.

– Det har lenge vært et prinsipp at partene i arbeidslivet tar et felles ansvar for å bli enige om turnuser. Når KS og Spekter støtter arbeidstidsutvalget på at makten skal skyves over til arbeidsgiverne, så er det faktisk å utfordre hele modellen, svarer Mette Nord.

Hun mener at boka dokumenterer at de beste heltidsresultatene er oppnådd i kommuner og virksomheter der samarbeidet med ansatte og tillitsvalgte har fungert godt.

ENIGE OG UENIGE: Arbeidstakere og arbeidsgivere er enige om målet, men ikke alltid om veien fram. Fra v: Anne Turid Wikdahl fra Spekter, Hanne Børrestuen fra KS, Erik Kollerud fra Delta og Mette Nord fra Fagforbundet.

FOTO: PER FLAKSTAD

TURNUS SOM FREMMER HELTIDSKULTUR

- 🕒 Boka belyser hvordan vi kan tenke nytt omkring turnusarbeid, slik at arbeid i helse- og omsorgssektoren kan baseres på hele stillinger.
- 🕒 Boka tar for seg ulike tiltak og modeller som kan bidra til å skape en heltidskultur, og hvordan disse ordningene fungerer.

Vervekonkurranse

med flotte vervepremier

Vi trekker fem heldige vinnere
på Fagforbundets landsmøte 2017

Du kan verve nye medlemmer
og bli registrert i verve-
konkurransen ved å benytte:

Jo flere vi er
– jo større
innflytelse får vi.

**Bli med i
vervekampanjen**

Vi satser på å bli
360 000 medlemmer
innen landsmøtet
i oktober 2017.

- ▶ Innmelding/vervekupong
- ▶ Tillitsvalgt-app/innmelding
- ▶ Elektronisk innmelding
fra Fagforbundets nettside:
fagforbundet.no/bli-medlem/

FAGFORBUNDET

www.fagforbundet.no

– Vi må bruke stemmen vår

Valget av Donald Trump som president gjorde at Shelli Lake mistet det hun hadde av fellesskap med sitt opprinnelige hjemland.

TEKST OG FOTO: PER FLAKSTAD

Amerikanskfødte Shelli Lake har søkt om å bli norsk statsborger, og hun håper å få dobbelt statsborgerskap. Før presidentvalget sa hun at hun måtte vurdere om hun ønsket å beholde sitt amerikanske statsborgerskap hvis landet fikk en president som Trump.

Etter valget har hun imidlertid bestemt seg for at hun må fortsette å bruke den stemmeretten som statsborgerskapet gir henne. Hun vil bruke den som en motstemme mot Trump.

TRUMP SKREMMER MEG

Til daglig jobber hun ved Stovnerfilialen til Deichmanske bibliotek i Oslo, og det engasjerte medlemmet i Fagforbundet har i flere år vært en ressursperson i forbindelse med språkkafé og integreringsarbeid i regi av biblioteket.

Hun er skremt av valgkampen som Trump førte. Hun mener han står for en politikk som kan oppfattes som både rasistisk og sexistisk, i tillegg til at den fremmer hat og fremmedfrykt. Etter valget er hun ikke mindre skremt.

– Trump vil rive ned mye av det som er bygget opp i USA de siste åtte årene. Jeg mener at han

USA-VALGET

Hillary Clinton fikk atskillig flere stemmer enn Donald Trump, men tapte valget på grunn av det amerikanske valgsystemet med indirekte valg.

Trump vant over 270 valgmenn, og dermed blir han USAs neste president.

Dette er femte gangen USA får en president med færre stemmer enn motkandidaten. Sist det skjedde var i 2000.

Da fikk Al Gore flere stemmer enn George W. Bush, men Bush ble likevel president.

gjennom valgkampen og valgseieren har bidratt til å legitimere en oppblomstring av for eksempel rasistisk motivert vold.

– USA er et splittet land, og valget av Trump vil gjøre dette enda verre og verden til et farligere sted, mener Shelli Lake.

VIL BRUKE STEMMEN

– Hvis et flertall av amerikanere ønsker en mann som Trump som sin nye leder, føler jeg meg ikke lenger hjemme i landet der jeg er født, sier Shelli Lake.

Etter valget er hun likevel bestemt: – Som amerikansk statsborger har jeg en stemme, og den vil jeg bruke. Hvis vi er mange nok, kan vi klare å begrense makten til den nyvalgte presidenten, sier hun

Hun snakker først og fremst om valgene på nasjonalforsamlingen i USA, som består av to kamre: Senatet og Representantenes hus. I dag har Trumps republikanere flertall begge steder, men allerede om to år er det nye valg, og hvis demokratene lykkes i å få flertall, kan det bidra til å blokkere noe av presidentens politikk.

– Halvparten av velgerne satt hjemme nå i november, og det gjorde at Trump kan sitte som

Trump står for en politikk som er både rasistisk og sexistisk, og som i tillegg fremmer hat og fremmedfukt.

FOTO: GARE SKIDMORE / CREATIVE COMMONS

UENIG: Donald Trump står for politiske holdninger som Shelli Lake er dypt uenig i. Derfor ønsker hun å fortsette å bruke stemmeretten sin som en motstemme til den nyvalgte presidenten.

president med støtte fra rundt 25 prosent av befolkningen. Nå må demokratene mobilisere, og derfor er det viktig for meg å få brukt stemmeretten, sier hun.

BØR IKKE TOLERERE ALT

Hun har lagt ut noen av synspunktene sine og sin egen sorg over valgresultatet på facebook-profilen sin, og det resulterte i svar fra folk som ikke var enig med henne.

– Spesielt ett svar, der jeg ble kalt intolerant, gjorde at jeg måtte i tenkeboksen. De fleste av oss ønsker jo å være tolerante og respektfulle. Samtidig har vi vår ytringsfrihet. Jeg må respektere at folk er uenig med meg, men etter å ha gått en runde med meg selv, mener jeg også at vi ikke nødvendigvis må tolerere synspunkter og holdninger som vi er dypt uenige i, for eksempel mye av det Donald Trump står for.

– Det vil jeg bruke min ytringsfrihet til å gi uttrykk for, sier Shelli Lake.

Valget av Trump er et varsku om hva som skjer hvis venstresiden ikke ivaretar interessene til vanlige arbeidsfolk.

GERD KRISTIANSEN,
LO-LEDER

Bekymret for fagbevegelsen

Arbeidslivsforsker håper valget av Trump vil åpne manges øyne.

– Spesielt fagbevegelsen og innvandrere har grunn til å bekymre seg over konsekvensene av valget, mener Laura Dresser, arbeidslivsforsker og nestleder ved Senter for strategi ved Universitetet i Wisconsin-Madison. Hun regnes som ekspert på rettigheter for arbeidstakere og forholdene for lavlønnede.

Dresser tror eldreomsorgen og helsevesenet i økende grad vil bli privatisert, og at borgerrettighetene vil bli rammet. Også for klimapolitikken mener hun det er grunn til bekymring.

Hun ser likevel et håp i at presidentvalget har åpnet manges øyne. Ifølge Dresser har valget startet et ras av diskusjoner og organisering på nett og i lokalsamfunn som kan munne ut i nye koalisjoner.

– Tvilerne avgjorde USA-valget. Hadde 107.000 flere mennesker stemt på Clinton i Pennsylvania, Michigan og Wisconsin, ville Trump tapt, forteller Laura Dresser.

Forklaringen er at antall velgere som holdt seg hjemme, var rekordhøyt. Spesielt gjelder dette mange av dem som stemte Obama ved forrige valg.

FOTO: MIKE DEVRIES

FAGBLADETS
TEMAHEFTER GIR
DEG UTFORDRINGER,
KUNNSKAP
OG INSPIRASJON

tema hefter

I temaheftene
går vi dypere inn
i utfordringer på
arbeidsplassen.
Du kan også ha
god nytte av
tidligere hefter.

Bestill Fagbladets temahefter på fagforbundet.no.
Gå inn i Nettbutikken, Yrkesfaglige temahefter.

Heftene er GRATIS!

Bare spør

FAGBLADETS EKSPERTPANEL

Send inn spørsmål av allmenn interesse om blant annet tariffavtaler, juridiske arbeidslivssaker og -lover, videreutdanning og spørsmål angående LOfavør og Sparebank 1. Ekspertpanelet svarer.

Vi har dessverre ikke anledning til å svare på henvendelser som vi ikke finner plass til i bladet. Hvis du får problemer på arbeidsplassen, ta først kontakt med lokal tillitsvalgt.

Krav om full stilling

? Jeg har i dag en 85 prosents fast stilling i kommunen og et vikariat på 15 prosent fram til februar neste år, med mulighet til forlengelse ett år til februar 2018. Når jeg kommer til februar neste år, har jeg gått i dette vikariatet i tre år.

Når har jeg mulighet til å legge inn et krav på denne 15-prosenten, slik at jeg får 100 prosent fast stilling i kommunen, og hvordan går jeg fram?

C.M.

SVAR: Jeg forstår det slik at du har en fast stilling i kommunen på 85 prosent og at du har vært ansatt i et 15 prosents vikariat siden februar 2014. Du har da en midlertidig ansettelse i kommunen i 15 prosent stilling,

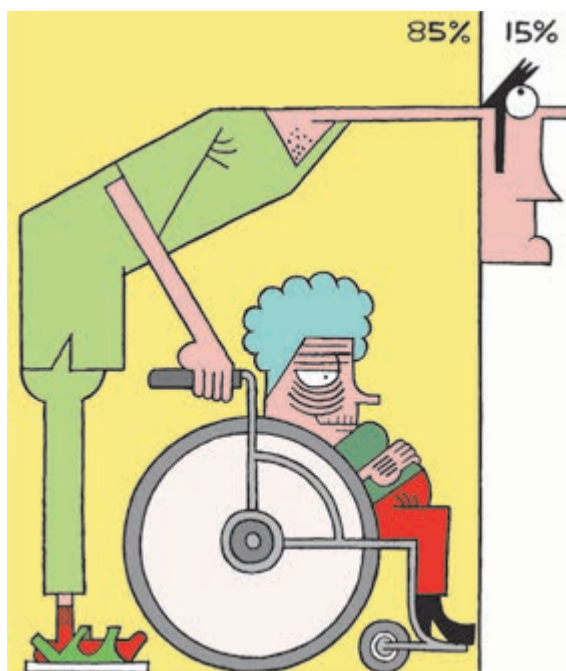
hjemlet i aml § 14-9 (1b).

– «Arbeidstaker skal ansettes fast. Avtale om midlertidig ansettelse kan likevel inngås: b) for arbeid i stedet for en annen eller andre (vikariat).»

Det er en maksimal grense i loven for hvor lenge man kan gå i et slikt vikariat. Den er på tre år.

Dette gjelder imidlertid bare for dem som har tiltrådt stilling etter 1. juli 2015. I ditt tilfelle vil maksimumsgrensen for midlertidighet være fire år. Denne regelen fastslår bare den maksimale tida for å ansette midlertidig på en lovlig måte.

Tidligere rettspraksis viser at det er grenser for hvor lenge det kan aksepteres at vikariater dekker et midlertidig behov.

Det er derfor uklart for når en kan kreve fast ansettelse. Er arbeidet du utfører klart midlertidig, kan det være nødvendig med et tidsbegrenset vikariat. Dersom du jobber på et sted der det til stadighet leies inn ekstrapersonell (f.eks sykehjem), kan du kreve fast ansettelse i dag.

For å kreve fast ansettelse, bør du gå via tillitsvalgt. Tillitsvalgt sender inn et krav til arbeidsgiver om at du krever fast ansettelse, på

bakgrunn av at du har gått i vikariat i snart tre år. Samtidig må dere vise til at arbeidsgiver har et konstant behov for arbeidskraft. Får du et negativt svar kan du be om en juridisk vurdering av saken din. Hvis arbeidsgiver ikke har et konstant behov for arbeidskraft, bør du vente med å kreve fast ansettelse til du når maksimumsgrensa på fire år.

Siv Karin Kjølmoen, rådgiver

« Det er grenser for hvor lenge det kan aksepteres at vikariater dekker et midlertidig behov.

Redigering: Per Flakstad
Illustrasjoner: Lars Fiske
Adresse: Fagbladet, Postboks
7003 St.Olavs plass, 0130 Oslo
E-post: barespor@fagbladet.no

Magne Gundersen
Forsikring
Spørsmål angående
LOFavør
og Sparebank 1.

Siv-Karin Kjølmoen
Tariff
Spørsmål som angår
tariffavtaler og
forhandlinger.

Bolig- sparing

? Jeg er ung, i fast fulltidsjobb og med få utgifter. Nå vil jeg bruke tida til å få best mulig privat-økonomi for å kunne kjøpe bolig, og lurer på hva jeg bør prioritere:

A) Betale tilbake mest mulig av studielånet.

B) Kjøpe ei hytte og betale ned på den, samtidig som den er en berikelse av fritida, pluss bruke hytta som sikkerhet når vi skal kjøpe leilighet.

C) Spare pengene på konto – maks 150.000 kroner i året.

Vi har foreldre som stiller med egenkapital ved boligkjøp.

Hva lønner seg?

K.G.

SVAR: Du skal i alle fall ikke betale ekstra ned på studielånet. Det er et gunstig lån uten sikkerhet der du bare skal følge den

oppsatte nedbetalingsplanen.

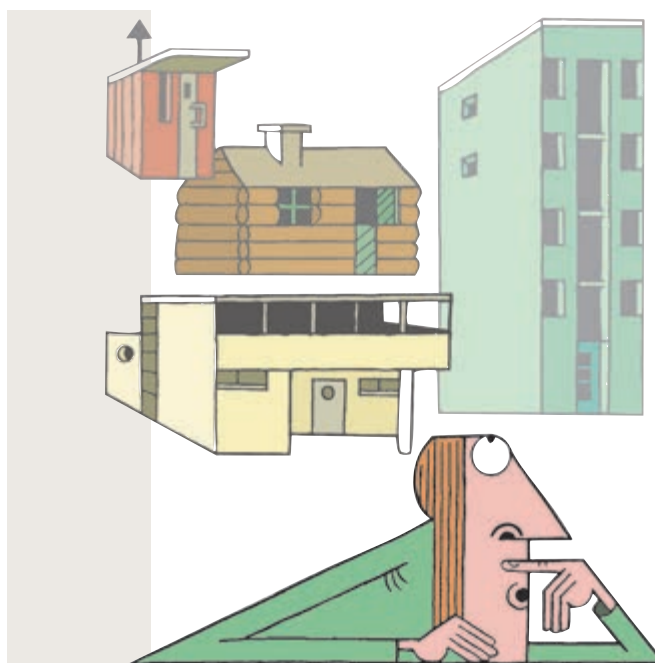
Hytte har du glede av på fritida, men du får mindre lån til bolig om du allerede har hyttelån.

Med den takten du har på sparingen din, vil det ikke ta mer enn to år før du har egenkapital nok til å kjøpe en bolig til to millioner.

Og sparer du i tre år kan du se deg om etter en bolig til tre millioner.

Med et perspektiv på to-tre år anbefaler jeg deg å spare på konto. Først fyller du opp BSU-kontoen, og resten sparer du på en konto med best mulig rente.

*Magne Gundersen,
forbrukerøkonom*

Flytte BSU

? Bryter jeg avtalen dersom jeg flytter BSU-sparingen til en annen bank?

T.K.

SVAR: Nei, men du må gjøre det på rett måte. Hvis du tar ut pengene eller overfører dem selv, regnes det som bruk uten at pengene er gått til boligformål.

Da har du brutt kontrakten og må betale skattefradraget tilbake. Du kan heller ikke fortsette å spare i BSU.

I stedet skal du gi banken du flytter pengene til, fullmakt til å overføre dem. Da kan du fortsette akkurat som før.

*Magne Gundersen,
forbrukerøkonom*

Jubileumsfest i Helse Bergen

Vi har feiret våre medlemmer som har vært i forbundet i 25 år og medlemmer som har vært i LO i 40 år, blant annet mor og datter Cesilie og Inger-Lise Hærø.

FAUZIA HUSSAIN-WIIK

25-ÅRSJUBILANTER: Bak fra venstre: Nina Jorde, Ellen B. Lygren, Gunvor Haugland, Birgitt Rekk, Richard Peter Jensen, Solveig Olene Sjalund Eriksen, Randi Eliassen, Frøydis Kvamme, Oddbjørg Nesje Jenssen, Margoth Alis Aase og Gerd Lystrup.

FRA VENSTRE FORAN: Sølvi Floen, Susan Sigvartsen, Borghild Sleen, Tove Irene Lasken, Inger Johanne Svendsen og Marit Nordnes

40-ÅRSJUBILANTER: Fra venstre: Cesilie Hærø, Inger-Lise Hærø, Tordis M. Nilsen, Gunnar Lindebjerg, Bodil Sofie Størksen, Svanhild Taranger, Moni Goldmann, Anne Margrethe Wolff, Inger-Lise Lind og Gunhild Eliassen.

FOTO: MARIANNE MATHIASSEN

LANG OG TRO TJENESTE I LARVIK

Fagforbundet Larvik-Lardal inviterte våre jubilarer til festmiddag og utdeling av merker og blomster.

48 personer var samlet for å få merke for 25 års medlemskap i Fagforbundet og 40 års medlemskap i LO.

Fine historier ble fortalt om hver enkelt jubilar, og det ble en hyggelig kveld med god mat og drikke.

SVEIN MORTEN SØRENSEN

JUBILEUM OG TUR

Film- og teaterteknisk forening var på tur med pensjonister og jubilarer til Løiten Brænderi i oktober. 21 glade deltakere fikk se forestillingen «En akevisitt», og ble traktert etter alle kunstens regler av kafeen på Brænderiet.

Fire medlemmer fikk nål og diplom for 40 års medlemskap i LO. Dette var Steinar Skaaden, Else Jacobsen Solheim, Anne Marie Opsahl og Lise Fjeld. Mange andre jubilarer var invitert, men hadde ikke anledning til å delta. De får overrakt nål og diplom ved en annen anledning.

HENRIETTE JEVNAKER

Merkedryss i Kongsvinger

Fagforbundet Kongsvinger avd. 230 arrangerte jubileumsfest for medlemmer med lang fartstid – 25 år i Fagforbundet og 40 år i LO.

Det var totalt 52 jubilanter i år, og de som var til stede, ble markert med en liten fest

med utdeling av nåler og diplomer samt god mat og underholdning.

HEGE HOLMEN

25-ÅRSJUBILANTER: Torill Torkilsen Bruvik og Egil Haug.

JUBILANTER I ASKER

Fagforbundet Asker avd. 054 markerte sine jubilanter i slutten av august. Det var fem medlemmer som har vært 25 år i forbundet og ett medlem som feiret 40 år i LO.

Fra venstre: Anders Fosen, Anita De Caspary, Karen Henrikke Maria Christensen, Karin Marie Roseth og Bjørn Syvertsen.

GARD THORSEN

40-ÅRSJUBILANT: Ida Carlsen Eide Aabrek sammen med leder i Fagforbundet Vaksdal, Thor Andersen.

VETERANMARKERING OG STOR STAS I VAKSDAL

Fagforbundet Vaksdal avd. 315 feiret og delte ut merker og diplomer til 25- og 40-årsjubilanter. De av jublantene som ikke hadde anledning til å komme på årsmøtetime, har fått merke og diplom tilsendt i posten.

THOR ANDERSEN

Tur på kanalen

I august var 41 av Fagforbundets pensjonister fra Kongsvinger avd.230 på en kjempeflott tur til Dalslandskanaler.

HEGE HOLMEN

Fagbladet

ANSVARLIG REDAKTØR

Hege Breen Bakken

hege.bakken@fagbladet.no
Telefon 906 58 650

REDAKSJONSSJEF

Åslaug Rygg

aaslaug.rygg@fagbladet.no
Telefon 905 49 278

NETTREDAKTØR

Knut Andreas Nygaard

knut.nygaard@fagbladet.no
Telefon 911 58 222

JOURNALISTER

Titti Brun

titti.brun@fagbladet.no
Telefon 906 92 750

Per Flakstad

per.flakstad@fagbladet.no
Telefon 907 78 397

Kathrine Geard

kathrine.geard@fagbladet.no
Telefon 906 17 786

Simen Aker Grimsrud

simen.grimsrud@fagbladet.no
Telefon 926 89 168

Sidsel Hjelme

sidsel.hjelme@fagbladet.no
Telefon 951 09 839

Ingeborg Vigerust Rangul

ingeborg.rangul@fagbladet.no
Telefon 977 87 474

Karin E. Svendsen

karin.svendsen@fagbladet.no
Telefon 991 54 314

Ola Tømmerås

ola.tommeras@fagbladet.no
Telefon 909 20 302

Vegard Velle

vegard.velle@fagbladet.no
Telefon 932 56 832

TYPOGRAFER

Vidar Eriksen

vidar.eriksen@fagbladet.no
Telefon 476 83 258

Knut Erik Hermansen

knut.hermansen@fagbladet.no
Telefon 476 83 122

ANNONSER

Salgsfabrikken v/Frode Frantzen
Telefon 907 39 687
materieill@salgsfabrikken.no

TRYKKERI

Ålgård Offset AS

KONTROLLERT OPPLAG
1. HALVÅR 2016: 352.113

Helt i eget liv

Noen ganger kjennes det godt å bare rømme vekk fra verden og det virkelige livet.

Den kjente skuespilleren og komikeren Danny Kaye (1911–87) gjorde for eksempel det i filmen «The Secret Life of Walter Mitty» fra 1947. Og i 2013 gjorde regissøren og skuespilleren Ben Stiller det samme i en nyinnspilling.

Walter Mitty har det ikke så greit, men han kommer seg gjennom hverdagen ved å dagdrømme og glemme sin litt traurige og grå tilværelse. Når han lukker øynene og rømmer fra virkelighetens verden, kan han dikte sin egen.

I dagdrømmen har han fått alt han ellers mangler av mot og personlig autoritet. Han er den alle lytter til, og som behersker ulike situasjoner. Han har de smarte replikkene og han får alle med seg. Han er den som ordner

opp i alt – uansett hvor vanskelig det ser ut, og uten å tenke på om det er farlig eller ikke.

Walter Mitty er som oss. I dagdrømmen blir vi alle helter i vårt eget liv, uansett hvor hverdagslige grå og lite helteaktige vi ellers måtte være.

Når vi føler at vi ikke strekker til, uansett hvor mye vi strever. Når de smarte replikkene er noe vi kommer på lenge etter at vi burde sagt dem. Og når vi syns vi aldri får rett fordi andre klarer å argumentere oss sønder og sammen.

Da kjennes det godt å lukke øynene og åpne tankene for noe annet.

For noen ganger har vi behov for å være helten i vårt eget liv. Om ikke annet, så i hvert fall i vår egen fantasi.

PER FLAKSTAD

Historisk linje gjennom livet

Henrik elsker at familien kappkjørte med toget over Dovreplatået på 1960-tallet. Han var tre år og allerede på riktig spor i livet.

TEKST: TITTI BRUN FOTO: WERNER JUVIK

En gammel, sliten, brun skinnkoffert står alene på perrongen, under skiltet med Vikersund og de manuelle skiltplatene som viser neste togavgang. Da høres en togfløyte i det fjerne. Brått blir det hektisk aktivitet på perrongen. Frivillige dukker opp for å utføre oppgavene som må til for å drive Norges lengste museumsjernbane: Krøderbanen.

Inn tøffer det 90 tonn tunge lokomotivet omgitt av damp.

– Dette er bevaring av kulturhistorie gjennom bruk. Besøkende får historien inn med lukt, lyd og syn. Jernbanen åpnet innlandet ut til kysten. Den er historien om spesialiseringen av næringslivet og industrialiseringen av Norge. Husdyrhold i byene ble kuttet ut, og melk fra kyrne på landet ble fraktet inn til meieriene i byene, sier Henrik og legger stolt til:

– Her underviser Jernbaneskolen studentene i autentiske, historiske omgivelser.

Henrik Bauck Backer liker at folk er blitt litt klokere etter et besøk blant ildsjelene på Krøderbanen, som han nå er leder for.

NAVN: Henrik Bauck Backer

ALDER: 54 år

ARBEID: Førsteinstruktør på Sporveien

FAMILIE: Ikke tid til

BOSTED: Oslo

HOBBY: Jernbane og kulturminner

– Jeg er egentlig litt lat, men nå var det min tur til å ta ansvar.

Han kan vår jernbanehistorie, og kulturhistorie. Norsk Jernbaneklubb er en del av Norsk kulturvernforbund, som er paraply for omkring 30 foreninger, fra Norges Folkedraktforum, Norges Metallsøkerforening til Norske akevitters venner.

Allerede som 12-åring meldte Henrik seg inn i Norsk Jernbaneklubb, og han var bare 16 år da han ble med i Lokaltrafikkhistorisk Forening. Ikke overraskende at livslinjen førte ham til jobb i Sporveien i Oslo, der han nå er instruktør.

En kveld i uka stiller han som frivillig på Sporveismuseet. Mange av helgene tilbringer han sammen med frivillige på Krøderbanen, som med årene er blitt gode kompiser. Sammen dyrker noen også andre kultureiser, som å studere arkitektur i byer i Europa.

– Dette er en livsstil, men også et kameratskap. Og mye humor. Sånn blir det jo når folk jobber frivillig fordi de har lyst, smiler Henrik.

Og ber oss fortelle om nettstedene njk.no og sporveismuseet.no.

**Besøkende får
historien inn med
lukt, lyd og syn.**

EN AV OSS

Fagforbundet har over 350.000 medlemmer.

De representerer mer enn 100 yrker, som alle trengs for å holde hjulene i gang i store og små virksomheter over hele landet.

PYNTER RÅDHUSET TIL ADVENT OG JUL

■ Aina Mikalsen har akkurat hengt opp lys i juletreet i resepsjonsområdet i Drammen rådhus. Konsulenten ved kundesenteret har ansvaret for pynting av lokalet, og til jul blir det litt ekstra. Dette er noe av det fineste med jobben.

Til daglig er hun stemmen du kan høre hvis du ringer Drammen kommune.

– Jeg svarer på telefoner, e-poster, spørsmål på Facebook og chat. Vi hjelper innbyggerne med å finne fram til den informasjonen vi har, sier konsulent og medlem i Fagforbundet Aina Mikalsen.

